Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Январиин 1921 оной январиин 21-нэй гарана | № 36 (15659) | 1981 оной февралиин 12, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

ИЛ-18 Д: АНТАРКТИДА ОШОХО ЗАМААР

Москвагай Внуково аэропортhоо ИЛ-18 Д самолёт үсэгэлдэр ниидэбэ. Кораблиин командир А. Денисов түрүүтэй экипаж тэрэниие анха түрүүн Антарктида ошохо замаар жолоодон дабшаба.

Энэ орёо ниидэлгые бэлдэhэн авиаподразделениин командирай орлогшо В. Левашовой хэлэhэнэй ёhоор, нэгэ жэлэй урда тээ ИЛ-18 Д техническэ рейсээр ниидэхэдээ, Антарктидадахи шэнэ аэродром дээрэ пассажирнуудые зөөжэ захалха аргатай байна гэжэ элирүүлhэн байгаа.

Ниидэлгынь зам Ленинград (эндэhээ Антарктида — хүдэлмэридэ ошохо полярнигуудые абаха), Одессэ, Каир, Аден дээгүүр үнгэрхэ. Ниидэлгээ Молодёжная станци дээрэ дүүргэхэ.

Бухы замайнь утань 16,5 мянга шахуу километр болоно. Энэ зайе самолёт 30 час соо гаталха зэргэтэй.

Аденhээ Молодёжная хүрэтэр замайнь эгээл хүшэр хүндэ участок байха юм. Совет лётчигууд 6 мянга шахуу километр океан дээгүүр ниидэхэ байна.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй ажалшадай 1981 оной СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

КПСС-эй XXV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Буряадай АССР-эй ажалшад арбадахи табан жэлэй үедэ ажахын ба соёлой байгуулалтада горитой ехэ амжалтануудые туйлаба. Промышленна продукциие үйлэдбэрилгэ 16,2 процентээр ургаа. Колхоз, совхозууд болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай үйлэдбэриин гол фонднууд 43 процентээр дээшэлээ. 2,5 миллиард түхэригэй капитальна hомололгонууд ашаглагдаа. Энэнь, үнгэрэгшэ табан жэлэйхитэй жэшэбэл, 60 процентээр ехэ болоно. Хэдэ хэдэн томо шэнэ предприятинууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаhан байна. Байгал-Амарай түмэр замай барилга эршэмтэйгээр хэгдэнэ. Гэр байрын, социальна болон соёлой-ажаhуудалай барилганууд ургэдхэгдөө. Дүн хамта 1,6 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаа.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проектые республикымнай ажалшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаба. Гол шэглэлнүүд дотор хараалагдаhан коммунис байгуулалтын түсэбүүд республикын предприятинуудта, колхоз, ба совхозуудта, бүхы ажалша коллективүүдтэ ажалай болон политическэ шэнэ ехэ дэбжэлтэ үүдхэhэн байна. «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилтын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол республикын экономико ба соёл культурые хүгжөөхэ тухайда партиин Центральна Комитедэй, правительствын, нүхэр Л. И. Брежневэй анхаралаа ехээр хандуулжа байдагай толотомо гэршэ жэшээ болоно. КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадахадаа, автономито республикын ажалшад арга боломжонууд ба нөөсэнүүдээ холон тодорхойлжо, 1981 ондо иимэ социалис уялгануудые абана:

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ТАЛААР

КПСС-эй XXVI съездын нээгдэтэр гол зүйлэй промышленна продукци үйлэдбэрилхэ талаар хоёр hарынгаа түсэбые дүүргэжэ, даабаринhаа гадуур 200 мянган түхэригэй продукци худалдаха.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ ба хүдэлмэриин шанарые саашадань дээшэлүүлhэнэй, ажахы эрхилэлтые нарижуулан hайжаруулhанай, эрдэм, техникын ба түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлhэнэй, доторой арга нөөсэнүүдые бүрин хүсэдөөр хэрэглэhэнэй, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар даабаринуудаа дүүлэн дүүргэhэнэй үндэhөөр жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид, декабриин 30-да дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 4 миллион түхэригэй продукци худалдаха.

Жэлэй түсэбhөө гадуур 33 мянган тонно шулуун нүүрhэ малтаха, 20 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл, 4 мянган тонно известняк гаргаха, 6 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ, 10 мянган кубометр технологическа зомгооhо гаргаха. 10 мянган дүрбэлжэн метр хилгааhан бүд нэхэхэ, арадай хэрэглэмжын ба ажахын зорилготой 1,3 миллион түхэригэй эд бараа үйлэдбэрилхэ.

Предприятинуудта автомат болон поточно механизированна оньhожоруулагдамал 15 линии ашаглалгада оруулха, 350 шэнэ түхеэрэлгэ тодхохо, хуушанай хэрэглэгдэжэ байhан 200 түхеэрэлгые hэльбэн шэнэлхэ. 10 миллион түхэригэй экономическа арьбалалтатай ухаалан зохёолтын ба уралан нарижуулгын 9,7 мянган дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ.

Ажахы эрхилэлгые нарижуулан hайжаруулха хүдэлмэрез үргэлжэлүүлхэ, ажалаа бригадаараа эмхидхэлгын ба түлбэриин гуримые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ.

Продукциин шанарые хүтэлбэрилэн hайжаруулха комплексно гуримые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ, гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэй продукци ехээр гаргаха. Шэнэ түхэлэй 100 элдэб зүйлэй продукци гаргажа эхилхэ.

Геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэриин ашаг үрые саашадань дээшэлүүлхэ. Хара туулганай—2, цинкын—5, плавикова шпадай нөөсэнүүдые дээшэлүүлхэ түсэбые 5 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ТАЛААР

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы hалбаринуудай хүдэлмэриин ашаг үрые саашадань дээшэлүүлhэнэй, эрдэм наукын ба түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые колхоз, совхозуудай хүдэлмэридэ нэбтэрүүлhэнэй, газар тараалан эрхилхэ гуримые hайжаруулhанай, газар таряалангай гектар бүхэниие, оньhото техникые, минеральна ба нютагай үтэгжүүлгэнүүдые hайнаар хэрэглэhэнэй, адууhа мал болон шубуудай тоо толгойе олошоруулhанай, ашаг шэмыень дээшэлүүлhэнэй үндэhөөр 1981 ондо 545 мянган тонноhоо бага бэшэ таряа, 112 мянган тонно хартаабха, 35,5 мянган тонно овощ ургуулжа хуряаха, 650 мянган тонно үбhэ ба сенаж бэлэдхэхэ, 900 мянган тонно силос дараха. Газар таряалангай продуктнуудай, тэжээлэй шанарыень дээшэлүүлхэ. Тарилгын талмайн гектар бүриhөө дунда зэргээр 11 центнер таряа, 90 центнер хартаабха, 160 центнер овощ хуряажа абаха.

85 мянган тонно ороохо, 35 мянган тонно хартаабха, 25 мянган тонно овощ гүрэндэ худалдаха.

Тракторнууд, тарилгын ба газар элдүүрилгын машинануудые — апрелиин 15, таряа хуряалгын бүхы комбайнуудые—майн 1, харин ургаса хуряалгын бүхы оньhон техникэ заhабарилгаяа 1981 оной июниин 15 болотор дүүргэхэ.

1881 оной ургасын талмайда 1,8 миллион тонно нютагай, 157 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэнүүдые оруулха, 300 мянган гектар талмай дээрэхи буртаг үбhые химическэ аргаар усадхаха.

3 мянган гектарай талмай дээрэ уhалуурнин шэнэ түхеэрэлгэнүүдые барижа, ашаглалгада оруулха, намаг налхитай 2 мянган гектар газарые хатааха, 2,8 мянган гектар талмай дээрэхи уhалууриин түхеэрэлгэнүүдые hэльбэн шэнэлхэ, 13,5 мянган гектарай сабшалан дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри хэхэ.

Колхоз, совхозуудта малай болон шубуунай мяха үйлэдбэрилгые—66 мянган тоннодо, hү—146 мянган тоннодо, ноосо—5090 тоннодо, үндэгэ абалгые 160 миллиондо хүргэхэ. 65 мянган тонноhоо бага бэшэ мяха, 120 мянган тонно hү, тоосооной шэгнүүрээр 6360 тонно ноосо, 139,5 миллион үндэгэ гүрэндэ худалдаха.

1980 онойхитой жэшэбэл, hаамхай үнеэн бүриhөө hү hаалгые 150 килограммhаа бага бэшээр дээшэлүүлхэ, 115 мянган тугал, 660 мянган хурьга, 170 мянган поршоонхо абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ.

Хонин бүхэнhөө ноосо хайшалалгые 3,1 килограммда хүргэхэ, дунда зэргээр 33 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэйгээр хонидые гүрэндэ тушааха.

12 мянган тонно гахайн мяха үйлэдбэрилхэ, үүсэлэлгэдэ тушаагдаhан гахайнуудай дундуур шэгнүүрые 100 килограммда хүргэхэ.

12,5 мянган тонно шубуунай мяха үйлэдбэрилхэ, үндэгэлдэг тахяа бүхэнhөө 231 үндэгэ абаха. Мал ажалай продукциин шанарые дээшэлүүлхэ. Мал ба шубуудай сүүдхын дундуур шэгнүүрые саашадань нэмээхэ, продукци үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдадаг тэжээлые хороохо, үйлэдбэриин гарза болон продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха.

Колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын бусад органуудай мэргэжэлтэд үйлэдбэриин ба ажалай эмхидхэлые нарижуулан hайжаруулхын, үйлэдбэриин, технологическа ба ажалай журам бэхижүүлхын, үйлэдбэриин бүхы участогуудта хүдэлмэриин ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлхын тула оролдосотойгоор ажаллаха зэргэтэй.

Малай үбэлжэлгэ, ургаса хуряалга, хүндэ хүшэр хүдэлмэриие оньhожоруулга гэхэ мэтын хүдэлмэри ябуулхадань, республикын предприятинууд, организацинууд, эмхи зургаанууд колхоз, совхозуудта саг үргэлжын туhаламжа үзүүлхэ юм. Улаан-Үдэ хотын шефтээ абаhан предприятинууд колхоз, совхозуудта 3 миллионhоо бага бэшэ түхэригэй барилга хэхэ.

БАРИЛГЫН ТАЛААР

Барилгын үйлэдбэриин эмхидхэл hайжаруулhанай, ашаглалгада оруулагдаха болон бусад шухала барилганууд дээрэ хүсэ ба мүнгэ зөөриие, материальна нөөсэнүүдые саашадань элсүүлhэнэй үндэhөөр капитальна hомололгонуудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ, дүүргэгдэзэгүй барилгануудай болзорые, хэмжээе хороохо.

Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ 150 километрэй газарта түмэр харгын гол зам табиха, 3 километр утатай тоннель малтаха. КПСС-эй XXVI съездын нээгдэтэр Байгалай тоннелиие малтажа дүүргэхэ, Ангой станци хүрэтэр түмэр зам табиха. Барилга хэхэ жэлэй түсэбые декабриин 30 болотор дүүргэхэ, байрын гэрнүүдэй, hургуулинуудай, hургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудай, больницануудай, поликлиникэнүүдэй барилга хэхэ түсэбые жэгдэ hайнаар дүүргэхэ.

Буряад драмын театрай барилгада hомологдоhон мүнгые болзорhоонь урид ашаглаха. Пласто-перлидээр хэгдэhэн зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ, туршалгын-промышленна линиие, «Бурятцелинстрой» трестын гол баазын нэмэлтэ хүсые, Улаан-Үдэ хотын үрэ жэмэсэй-овощной баазые, 127 мянган толгой малай багтааха байрануудые барижа, ашаглалгада оруулха. Улаан-Үдын аэропортдо ниидэлгэ-буулгын зурууд хары барижа дүүргэхэ. Барилгын подрядна эмхинүүдэй, шефтээ абаhан коллективүүдэй, колхоз, совхозуудай өөhэдынь хүсөөр хүдөө нютагта 2 мянганhаа үсөөн бэшэ квартира бариха.

Барилга-хабсаралгын бүхы хүдэлмэриин 40 процентhээ бага бэшые бригадна подрядай аргаар бэелүүлхэ.

Барилга дээрэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар тогтоогдоhон даабариие 10 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэнгые 0,1 процентээр хямдаруулха.

Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин шанарые hайжаруулха. Барилганууд 70 процентhээ бага бэшыень «hайн», «эрхим» сэгнэлтэтэйгээр тушааха.

1982 ондо 100 мянган дүрбэлжэн метр продукци гаргаха хүсэтэй үргэлжэ ханатай байшан гэрнүүдые барилгын, 100 мянган кубометр продукци гаргаха түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводуудай, Улаан-Үдын ТЭЦ-эй, Түгнын шулуу нүүрhэнэй уурхайн барилгые эхилэлгэдэ бэлэдхэл хэхэ.

ТРАНСПОРТ БА ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ ТАЛААР

Бухы түхэлэй транспортые бүри үрэ түгэсөөр ашаглаhанай, тааруулан табиhанай, тэдэнэй hаатан зогсолгые хорооhоной ашаар республикын арадай ажахые транспортаар хангаха хэрэгые hайжаруулха.

Жэлэй түсэбhөө гадуур түмэр замай транспортаар— 60 мянган тонно, нийтын хэрэглэмжын автомобильна транспортаар — 57 мянган тонно, гол мүрэнэй транспортаар 8 мянган тонно арадай ажахын ашаа зөөхэ.

Автомобильна транспортаар хүнүүдые зөөлгын түсэбые 1882 мянган пассажир-километрээр үлүүлэн дүүргэхэ.

Республикын авиаторнууд түсэбhөө гадуур 9,3 мянган хүнүүдые зөөхэ уялга абана.

КПСС-эй XXVI съездын нээгдэхэ үдэр болотор тус тустаа 4 мянган тонно ашаатай 350 хүндэ поездые ябуулха, февралиин 23-да бухы поезднуудые алмаhан электрын элшэ хүсөөр, дизельнэ түлишөөр ябуулха. Автотранспортаар арадай ажахын 5 мянган тонно ашаа түсэбhөө гадуур зөөхэ. Хотонууд хоорондын телефоной холбооной каналнуудые автомадаар хангалгын нэгэдэхи кварталай түсэбые дүүргэхэ.

Поезднуудые түргөөр ябуулhанай, ашаа тээхэ ба буулгаха талаар вагонуудай hаатан зогсолгые, заhабарилгын хүдэлмэриие хорооhоной ашаар 2,5 мянган вагониие сүлөөлжэ, ашаа тээхэ.

Хүн зониие түмэр замай транспортаар хангалгын түсэбые 4 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ. Хатуу хушалтатай 79 километрэй автомобильна харгы бариха.

Хэлхеэ холбооной талаар хангалгын жэлэй түсэбые 100 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэхэ.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ БА ХҮН ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛЫЕ ХАНГАЛГЫН ТАЛААР

Эд бараанай эрьесын жэлэй түсэбые декабриин 30-да дүүргэхэ, түсэбhөө гадуур 4,7 миллион түхэригэй эд бараа худалдаха. Тэрэ тоодо гүрэнэй худалдаа наймаанай предприятинууд — 2,0 миллион түхэригэй, нийтын эдеэ хоолой — 270 мянган түхэригэй, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин предприятинууд 2,5 миллион түхэригэй эд бараа түсэбhөө гадуур худалдаха байна.

КПСС-эй XXVI съездын нээгдэтэр түсэбhөө гадуур 800 мянган түхэригэй эд бараа хүн зондо худалдаха.

Хүдөөгэй худалдаа наймаанай бүхы эмхинүүд мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдые хангаха талаар автолавкануудай, магазинуудай ажал хэрэгые hайнаар эмхидхэхэ.

Элдэб ондоо газарнуудhаа худалдажа абаад, 25 миллион түхэригэй эд бараа худалдаа наймаанда гаргаха.

Экономическа хүдэлмэриие hайжаруулhанай, алмалта арьбалалта хэхэ гуримые сахиhанай үндэhөөр түсэбhөө гадуур эд бараанай эрьесые хангажа, 150 мянган түхэригэй ашаг олзо абаха.

Харилсаа холбооной договорнуудай үндэhөөр промышленна предприятинуудтай худалдаа наймаанай предприятинуудай хоорондо социалис мүрысөө хүгжөөхэ. Гүрэнэй худалдаа наймаанда наймаалагшадгүйгөөр — 51, эд хэрэглэгшэдэй кооперацида эд бараа худалдалгые 62,5 процентдэ хүргэхэ. Магазинуудые—2,56 мянган дүрбэлжэн метрээр, нийтын эдеэ хоолой эмхи зургаануудые—1,25 мянган хүнэй hууриар, эд бараанай складуудые 1,5 мянган дүрбэлжэн метрээр үргэдхэхэ.

Хүн зоной ажаhуудал хангалгын түсэб— 65 мянган түхэригөөр, тэрэ тоодо хүдөө нютагай хүн зоной ажаhуудал хангалгын түсэбые 20 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэхэ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар ажаhуудал хангалгын хэмжээе 70 процентhээ бага бэшээр дээшэлүүлхэ. 28 шэнэ түхэлэй хангалгые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ.

Материальна ба түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэ баялигуудые арьбалалта ехэтэйгээр, гамтайгаар хэрэглэхэ. Үйлэдбэриие нарижуулан hайжаруулhанай, түрүү hайн, алмалта ехэтэй материалнуудые хэрэглэhэнэй, эдэнэй гээлтэ хоролтые хорооhоной ашаар бүтээн гаргагдаhан продукцида материал гаргашалгые бага болгохо. Республикын арадай ажахыда 29 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 83 мянган гекокалори дулаанай элшэ, котельнэ-пэшэнгэй 33,9 мянган тонно түлишэ, 4,2 мянган тонно дизельнэ түлишэ, 3,4 мянган тонно автобензин, 5 мянган тонно хабтайлгамал хара түмэр, 92 мянган кубометр модо болон барилгын материалнуудые алмаха.

Хара ба үнгэтэ түмэр түдэгэ тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид, декабриин 30-да дүүргэхэ.

ЭРДЭМ НАУКЫН, АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ БА СОЁЛОЙ ТАЛААР

Бүгэдэ нийтын уялгата дунда hуралсалые, hурагшадые ажалда дүршэл шадабаритайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгые хүгжөөхэ, нарижуулан hайжаруулха. Һунаагдаhан үдэртэй hургуулинууд ба бүлэгүүдтэ 44 мянган, hургуулида шадарай интернадуудта 10 мянган hурагшадые хабаадуулха. Зундаа hурагшадай үйлэдбэриин 285 бригада болон звено, ажалай ба амаралтын 147 лагерь байгуулха, 46 мянганhаа үсөөн бэшэ үхибүүдые пионерэй лагерьнуудта эльгээхэ.

Дүршэл шадабари ехэтэй 10,3 мянган хүдэлмэрилшэдые техническэ мэргэжэлэй hургуулинуудта, дээдэ ба дунда hургуулитай 8,4 мянган мэргэжэлтэдые дээдэ болон тусхай дунда hургуулинуудта бэлдэхэ.

Гол ба хамhабариин шэнжэлгэнүүдые хүгжөөхэ, научна эмхи зургаануудай хүдэлмэриин ашаг үрэ болон шанарые дээшэлүүлхэ. Үйлэдбэритэй эрдэм наукын холбоое бэхижүүлхэ. Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй коллективүүдэй хүсөөр 300 мянган түхэригэй эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри ажахын договорой ёhоор бэелүүлхэ.

Соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэриин үзэл сурталай ба уран hайханай хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, совет хүнэй баатар габьяата туйлалтануудые зураглан харуулhан литература болон искусствын шэнэ зохёолнуудые бүтээхэ талаар зохёохы ажалтай интеллигенциин ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ.

Хүн зониие аргалха, үбшэнhөө hэргылхэ хүдэлмэриие саашадань hайжаруулха, медицинын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин шанарые, болбосоролые дээшэлүүлхэ.

Санаторинуудта, пансионадуудта, амаралтын байшангуудта, профилакторинуудта, аяншалгын баазануудта 44 мянган ажалшадай амаралтые эмхидхэхэ.

Олониитын дунда физическэ культура болон спортые саашадань хүгжөөхэ.

Яхадай АССР-эй, Шэтын областиин ажалшадтай заншалта мүрысөөгөө саашадань хүгжөөжэ, Буряад ороной ажалшад үйлэдбэриин ашаг үрэ болон хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ талаар эдэнэй дүй дүршэлые эдэбхитэйгээр халан абаха, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула бухы юумэ хэхэ байна.

* * *

Предприятинууд болон организацинуудай колхоз, совхозуудай коллективүүдтэ, республикын арадай ажахын түрүүшүүлэй эдэбхитэдэй суглаан дээрэ социалис уялганууд баталагдан абтаба.

Зүүн-Сибириин түмэр замай М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой коллектив КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугаар, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Арбадахи табан жэлдэ үндэр аша үрэтэй, hайн шанартайгаар хүдэлhэнэй түлөө» гэhэн дурасхалта тэмдэгээр шагнагдаба, бүхэсоюзна Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ гэhэн баяртай мэдээсэл хэблэлдэ тунхаглагдаа hэн.

КПСС-эй XXVI съездын урда тээхи социалис мүрысөөндэ депогой коллектив туйлаhан амжалтануудаа улам арьбадхахын түлөө шармайн оронхой. Депогой участок бүхэндэ социалис мүрысөөн үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Депогой ажалай ветеранууд — 2-дохи классай машинист В. В. Шишкин, Н. Д. Лаухин, Г. Е. Кокореев (нэгэдэхи зураг дээрэ—зүүн гарhаа) социалис мүрысөөнэй манлайда ябахидаал жигсанхай.

КПСС-эй гэшүүн, партийна бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Василий Петрович Панов депогой бэлэдхэлэй цехтэ токареор хүдэлнэ. Зургаадахи разрядай токариин үбсүүндэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден яларна. Тэрэ 48 жэлэй туршада нэгэл газартаа хүдэлдэг юм. (Хоёрдохи зураг дээрэ).

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАСС

ШЭНЭ ҺОНИН

СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ КОМПАРТИНУУДАЙ СЪЕЗДНҮҮД

ЕХЭ ТУЙЛАЛТАНУУДАЙ ЗАМААР

КИЕВ. (ТАСС). Республикын ажалшад арбадахи табан жэлэй түүхэ-бэшэгтэ толотомо хуудаhануудые бэшэбэ. Украинын Компартиин февралиин 10-да нээгдэhэн XXVI съездэ хабаадагшад ехэ амжалтануud тухай, ойрын жэлнүүдтэ ажалай шэнэ илалтануудые туйлаха хүсэлэнтэй байhан тухайдаа хэлээ.

Нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюроhоо бүридэhэн хүндэтэ президиумые делегадууд ехэ дэбжэлтэтэйгээр hунгаhан байна.

Украинын Компартиин ЦК-гай ба Шалгалтын комиссиин тоосоонууд, 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект тухай элидхэл, республикын партийна организациин хүтэлбэрилхы органуудые hунгалга съездын зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Щербицкий тоосоото элидхэл хэбэ. Манай партиин политическэ хараа шэглэлэй, совет арадай байдалые хэлбэришэгүй hайжаруулха талаар шэглүүлэгдэhэн тэрэнэй экономическа стратегиин түгэлдэр хүсэтэйе үнгэрhэн жэлнүүд батаар элирхэйлhэн байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Хэhэн, туйлаhан юумээрээ омогорхохо бүхы үндэhэ баримта манайда бии гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Юhэдэхи табан жэлэйхитэй жэшэбэл, республика дотор национальна доход 70 миллиард шахуу түхэригөөр гэхэ гү, али 22 процентээр ургаа, промышленна продукциие үйлэдбэрилгэ гурбанай нэгэ хубяар дээшэлээ.

Материально - техническэ үндэhэ hууриинь түсэбэй ёhоор бэхижүүлгэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань үргэдхэхэ арга олгоhон байна. Табан жэлэй турша соо нийтын секторэй үйлэдбэрилhэн бүхы продукци 10 миллиард шахуу түхэригөөр гэхэ гү, али 11 процентээр дээшэлбэ.

Экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэ олохон асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга олгоо гэжэ делегадууд зааба. Хүн зоной бодото ашаг олзо, хэрэглэмжын нийтын фонднууд ургаа, элүүрые хамгаалгада, ажалшадай амаралтада, соёл болбосоролые хүгжөөлгэдэ гаргашанууд дээшэлүүлэгдээ. Байрын гэрнүүдые барилгын хэмжээн үнгэрhэн табан жэлдэ үзэгдөө дуулдаагүй ехээр хүгжэhэн байна.

Эмхидхэлэй хүдэлмэридэ, хүтэлбэрилгын түхэл шэнжэ болон арга онолнуудта үндэр ехэ эрилтэ табигдаhан байна. Партийна зэргэнүүдэй ургалтын, кадрнуудые шэлэжэ олоод, тааруулан табиха, хүмүүжүүлхэ хэрэгые hайжаруулгын асуудалнууд Украинын Компартиин ЦК-гай гол анхаралда хододоо байгаа гээд тэмдэглэгдээ.

Удаань Украинын Компартиин шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл шагнагдаа.

МҮНӨӨ ҮЕЫН ЭЛИТЭ ЕХЭ ЭРДЭМТЭ

Совет эрдэм наукын, инженернэ ухаан бодолой эгээл толотомо амжалтанууд академик М. В. Келдышэй нэрэтэй нягта холбоотой юм. Элитэ ехэ эрдэмтын, Социалис Ажалай гурба дахин Герой, нийтын ба гүрэнэй эдэбхитэй ажал ябуулагшын түрэhөөр 70 жэлэй ойдо зорюулагдаhан СССР-эй Наукануудай академиин баярай суглаан февралиин 10-да Москвагай Эрдэмтэдэй байшан соо болобо.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГКНТ-гэй түрүүлэгшэ, академик Г. И. Марчук, СССР-эй Наукануудай академиин хүтэлбэрилэгшэд, министрнүүд, КПСС-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд суглаанда байлсаа.

СССР-эй Наукануудай академиин президент академик А. П. Александров М. В. Келдыш тухай үгэ хэлэбэ. Эрдэмтын научна туйлалтанууд эрдэм ухаанай гол шухала hалбаринуудаар Эсэгэ ороной эрдэм техникые урагшань дабшуулгые гол түлэб тодорхойлhон байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Теоретическэ болон прикладной математикада М. В. Келдышэй гүнзэгы ехэ хубитаяа оруулhан тухайда академик Н. Н. Боголюбов элидхэл хэбэ.

Академик Л. И. Седов суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, механикын талаар М. В. Келдышэй хэhэн хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлhэн байха юм. МГУ дүүргэhэн Мстислав Келдыш 50 жэлэй урда тээ ЦАГИ-да хүдэлхэеэ орожо, институдай эрдэмтэд болон инженернүүдэй дунда түргөөр түрүү үүргэ дүүргэжэ эхилээ hэн.

Ракетэ болон замбуулинай техникые зохёон бүтээлгэ, замбуулинай дайдые шэнжэлгэ, планетэнүүд хоорондын ниидэлгэнүүдэй үе сагай эхин М. В. Келдышэй нэрэтэй сэхэ холбоотой юм. Академик Б. С. Абдуевский ракетэ бүтээхэ ба космонавтикын талаар эрдэмтын хэhэн шэнжэлгэ зохёолнууд тухай суглаан дээрэ элидхэл хэхэдээ, манай орон дотор космонавтикые хүгжөөлгэдэ М. В. Келдыш айхабтар ехэ хубитаяа оруулhан байгаа гэжэ тэмдэглэбэ.

Эрдэмтэ тухай дурасхаал болгожо, Москвада мүнхэлэлгын самбарнууд нээгдээ. Эдэнэй нэгэниинь — СССР-эй Наукануудай академиин Прикладной математикын институдай байшангай үүдэндэ, нүгөөдэнь тэрэнэй ажаhууhан Воробьевско шоссейдэхи байшанда бэхилэгдэhэн байна.

Эрдэмтын түрэhэн Ригэ хотодохи Горькиин нэрэмжэтэ үйлсын байшанда мүнхэлэлгын самбар мүн лэ нээгдээ.

(ТАСС).

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСЭБ — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект дотор: «Арадай ажахые тогтууритайгаар урагшань дабшуулан хүгжөөһэнэй, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй ба хүгжэлтын эршэтэй арга замда экономикые оруулһанай... үндэһөөр совет хүнүүдэй һуудал байдалые улам саашадань һайжаруулха ябадал хангаха гээшэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол зорилго мүн болоно», — гэжэ хэлэгдэһэн байна.

Удаан болзорто табигдаһан КПСС-эй экономическа стратегиһээ болон арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол зорилгоһоо уламжалан, арадай һуудал байдал удаа дараалан һайжаруулха олон тоото хэмжээ ябуулгануудые энэ табан жэлдэ бэелүүлхээр хараалагдана. Тиихэ зуураа арадай хэрэглэмжын эд бараагаар хангалгые һайжаруулха хэрэгтэ түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулагдаха. «Гол шэглэлнүүдэй» проект дотор шухалын шухала тус зорилгые бэелүүлхэ арга замууд тодорхойлогдоо. Нэн түрүүн гүрэнэй национальна доходые байгша табан жэлдэ 18—20 процентээр дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр промышленностиин «А» бүлэгэй һалбаринуудай (үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ) ургалтада орходоо, «Б» бүлэгэй һалбаринуудай (хэрэглэмжын эд товарнуудые үйлэдбэрилгэ) булюу, түргэн ургалтые хангаха зорилго табигдана. Промышленна үйлэдбэриин юрэнхы хэмжээнэй энэ табан жэл дотор 26—28 процентээр, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгын мүн лэ 26—28 процентээр ургахада, хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ 27—29 процентээр ургаха байна бшуу. Энэ хадаа шэнэ табан жэлэй тон ехэ удха шанартай, онсо шэнжэ шанар болоно. Агропромышленна, эдеэ хоолой комплексые хүгжөөхэ тусхай шэглэлтэй комплексно программые бэелүүлхээр хараалагдана. Арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые, нэн түрүүн, хүн зондо үшөө гүйсэд хүртэдэггүй эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ хэрэгтэ бии байһан бүхы арга нөөсэнүүдые гүйсэд элсүүлхэ шухала.

Буряад ороной хүнгэн промышленность, тэрэ тоодо тэрэнэй гол һалбаринь болодог нооһо үйлэдбэрилгэ диилэнхидээ ондоо нютагһаа асаргадаһан түүхэй эд хэрэглэдэг. Эдеэ хоолой промышленность нютагай түүхэй эдээр гол түлэб хангагдадагшье һаа, тэрэнэй түүхэй эдэй нөөсэнүүдэй гурбанай нэгэ хубинь ондоо тээһээ асаргададаг. Өөрын продукци гаргалгаар республикын хүн зоной хэрэглэмжэ алин тухай хангагданаб гэһэн асуудал табижа, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин байгууламжа болон хүгжэлтын хэмжээе сэгнэбэл, нэгэшье һалбаринь экономическа гол зорилгодоо, илангаяа үйлэдбэрилэгдэһэн продукциингаа номенклатура ба шанарай талаар гүйсэд хүрэжэ шаданагүй. Тиимэһээ эндээ гаргаха аргатай байһан продукци ондоо тээһээ зөөжэ асарха баатай болонобди. Нютагай түүхэй эдэй баазын ахир байлга тэрэнэй гол шалтагаан болоно. Мүн бэшэшье шалтагаанууд байха.

Хүнгэн промышленность: Буряадай АССР-эй хүнгэн промышленностиин продукци нютагай улад зоной эрилтэ хэрэглэмжые ороной бусад районуудтал адляар, гүйсэд хангахаһаа байтагай, гол түлэбыньшье хангаха аргагүй байна. Гаргагдаһан зүйлнүүдэй ассортимент бүри үргэн болоно, харин орон доторой хэмжээгээр тус һалбариин предприятинуудай мэргэжэн, хоорондоо эд хэрэгсэлээ андалдан худалдэг заншал улам дэлгэрнэ. Илангаяа нэхэмэл бүдөөр, хубсаһа, гуталай зарим зүйлнүүдээр районууд хоорондын тиимэ үргэн хэмжээнэй андалдаа эмхидхэнгүйгөөр саашадаа болохогүй байна. Тэрэниие сүм тодорхойлһоной үндэһөөр районууд хоорондын харилсаа холбоонуудые гүримшүүлжэ, ашаг үрэ ехэтэй болгохо зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта хүнгэн промышленностиин гаргаһан зүйлнүүдээр улад зониие хүсэд хангахын тула нютаг нютагай үйлэдбэриие али болохоор хүгжөөхэ хэрэгтэй. Манай республикада тиимэ арга боломжонууд бии. Гадна хүнгэн промышленностиие саашадань хүгжөөхэ эрхэ байдал болон арга боломжонуудые зэргэсүүлэн харахада, Зүүн Сибириин болон Алас-Дурнын областьнуудай дундаһаа Буряадай АССР энэ талаараа эгээл таарамжатай зохид байдалтай гэхээр Түбхын түрүүндэ, угаагдамал сэбэр нооһон, арһан гэхэ мэтэ түүхэй эдэй нөөсэ бии гээшэ. Гадна адлирхуу предприятинуудые хамжаан, нэгэ газарта ашаг үрэтэйгөөр нэгэдхэхэ үйлэдбэриин зарим тэды бааза эндэмнай байгуулагданхай бэлэн байһаниинь тон ехэ удха шанартай гэжэ хэлэлтэй. Дүршэл шадабаритай худэлмэришэд болон мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, мүн хүнгэн промышленностиин техникэ болон технологиин хэдэ хэдэн һалбаринуудаар эрдэм-шэнжэлгын худэлмэри ябуулха арга боломжонууд эндэмнай бии. Географическа байдалааршье, харгы замай талааршье продукци хэрэглэгшэд болон дуталдаһан түүхэй эд, материал эльгээгшэдэй хоорондо Улаан-Үдэмнай тон зохидоор оршодог.

Хүнгэн промышленностиин хэдэ хэдэн шэнэ предприятинуудые республикада байгуулхадамнай, арадай ажахыдэ ашаг үрэ асарха талаар дээрэ дурсагдаһан эрхэ нүхэсэлнүүд туһатай байха гэжэ һанагдана. Иимэ предприятинуудай ажахын тоосооной экономическа ашаг үрэнь бүхы һалбари доторой дундуур хэмжээнһээ багахан доошоошье байбал, харин гаргашалагдаһан мүнгэ зөөриеэ яһала харюулжа шадаха байха. Мүнөө дээрэ республикын хүнгэн промышленность жэл бүри 10—12 миллион түхэригэй ашаг олзо оруулна.

Эдэ бүгэдые хараадаа абан, һаяар республикадамнай хэдэн шэнэ предприяти байгуулаа һаа, зохихо байна. **Түбхын түрүүндэ нэхэлгын нооһон утаһа ээрэлгын предприяти Улаан-Үдэдэ нээхэ шухала (нарин сэмбын комбинадай бүридэлдэ, магад). Хажуудахаа гол түүхэй эд болодог угаагдамал нооһотой байбашье, 8 миллион хэһэг зүйл гаргаха хүсэтэй нэхэмэл гадар хубсаһанай фабрикын хэрэглэмжэ ондоо районуудһаа асаргадаһан утаһаар хангагдана.** Һалбари доторхи хангалтагүй түсэблэлгэһөө шалтагаалһан энэ таарамжагүй ябадалые арбан нэгэдэхи табан жэлдэ усадхаха хэрэгтэй. Утаһа ээрэхэдэ хэрэгтэй болохо химическэ һэбэрдэһэ Зүүн-Сибириин заводуудһаа асархада болохо.

Дурсагдаһан фабрикаһаа гадна, **бүри һаяар Улаан-Үдэдэ гү, али республикын ондоо нэгэ хотодо гү, хахадынь нооһон, нэхэмэл бэшэ эд зүйлнүүдэй фабрика бариха байгаа.** Иимэ фабриканууд үндэр технико-экономическа үрэ дүн түйладаг, хэмжээгээрэ дан томо бэшэ байдаг гэжэ мэдээжэ.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадта үйлэдбэрилэгдэдэг сэбэр нооһо хэрэглэн, районууд хоорондын ба нютагай удха шанартай бусад зарим тэды үйлэдбэринүүдые хожомоо байгуулхада болохол. Гэхэтэй хамта хүдэлжэ байһан бүд нэхэлгын предприятинуудые бүри нарижуулһан техникэ тодхон табижа, һэльбэн шэнэлхэ, үргэдхэхэ саг ерээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай зарим хубиин хэгдэжэ байһан һэльбэн шэнэдхэлгэһээ уламжалан, мүнөө болотор шиидхэгдээгүй асуудал— **комбинадые үндэһөөрнь шэнэлэн үргэдхэлгые арбан нэгэдэхи табан жэлдэ захалха шухала. Экономическа талаһаань тодоруулһанай ёһоор, жэл соо нооһо сэбэрлэлгые 25 мянган тоннодо хүргэхэ, мүн 3,5 миллион дүрбэлжэн метр бүд гаргаха аргатай болохоор һэльбэн шэнэлэгдэхэ ёһотой.**

Оёдолой зүйлнүүдээр республикын улад зоной эрилтэ хэрэглэмжын 25 шахуу процентые мүнөө дээрээ хангадаг оёдолой промышленность бүд нэхэлгын ерээдүйн комплекстой бүри нягта үйлэдбэриин холбоотой болохо ёһотой.

Нютагай түүхэй эдэй бусад зүйлнүүдые, түбхын түрүүн, **арһа үйлэдбэрилдэг предприятинуудые барижа, дурсагдаһан комплекс дээрэ хожомоо нэмэбэл зохихо байна.**

Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулганууд хүнгэн промышленностиин хүгжэлтын хэмжээе, мүн районууд хоорондын тэрэнэй үүргые дээшэлүүлхэ зорилготой бшуу. Мүнгэ зөөриин бага гаргаштай, гол фондын үндэр ашагтай, ажалай үндэр бүтээсэтэй болон гарзаяа харюуласатай шэнэ предприятинуудые байгуулга Буряадай АССР-эй бүхы промышленностиин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ горитой нүлөө үзүүлхэ, ажалда улад зонойнь хабаадалгын хэмжээ болон хубаарилгые һайжаруулха байна ха юм.

Эдеэ хоолой промышленность: эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтын эршэ болон бүридэлэй шэглэлнүүдые тодорхойлходоо, нютагай түүхэй эдэй гүйсэд хүрэхэ баазатай эдеэ хоолой эгээл шухала олонхи зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ болон хэрэглэлгэ хадаа гансал юрэнхы хэмжээгээрээ бэшэ, харин ассортиментээрээшье тэнсүү байха ёһотой гэһэн онсо эрилтэ хараадаа абаха шухала. Хилээмэ, һү, хартаабха болон овощой гол зүйлнүүдэй, зарим үрэ жэмэсүүдэй, пивэ болон пэрюун унданuудай үйлэдбэридэ дээрэ дурсагдаһан илгаа хабаатай. Улад зондо хэрэгтэй загаһа, асаргадаһан түүхэй эдээр хэгдэһэн кондитерскэ зүйлнүүд болон зарим бусад зүйлнүүд гол түлэб нютагтаа үйлэдбэрилэгдэхэ ёһотой.

Мяха болон мяханай зүйлнүүдэй үйлэдбэриие харахада, ерээдүйдэ гансал өөһэдыгөө хангалгаар тэрэ хизаарлагдаха бэшэ, харин мүнөөнэйхидэл адли, үйлэдбэрилһэн мяханай зарим тэды хубинь Алас-Дурна болон холын Хойто зүгэй районуудта эльгээгдэхэ байна. Юуб гэхэдэ, мяханай промышленностиин түүхэй эдэй нютагай баазын арга боломжонууд, мүн Улаан-Үдын мяханай комбинадта түүхэй эд асаралгын талаар заншалта болоһон харилсаанууд энээниие тодорхойлно бшуу. Харин саашадаа нэгэ талаараа Алас-Дурнын түүхэй эдэй нөөсэнүүдэй ехэ болоһоной, мүн гадаадаһаа асаргададаг мяханай хэмжээнэй доошоо орохо байһан дээрэһээ нүгөө талаараа хүн зоной хэрэглэмжэ физиологическа нормын ёһоор эдеэ хоолой зүйлөөр, тэрэ тоодо мяхаар хангаха зорилго шиидхэһэнэй үндэһөөр, мяханай зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ болон хэрэглэлгэ манай эндэ гол түлэб тэнсүү болохо зэргэтэй.

Хараата үедэ промышленна үйлэдбэриин хүгжэхэ районуудта городой түхэлэй шэнэ тосхонуудые байгуулгаһаа уламжалан, мяханай промышленностиин предприятинуудые республика дотор хубаарилан байгуулха хэрэг һайжаруулха шухала. Яруунын районой Озёрно тосхондо, БАМ-ай Молодёжно тосхондо гү, али Северобайкальск хотодо, мүн Түнхэнэй райондо томо бэшэ мяханай комбинадуудые барихаар, Улаан-Үдын болон Наушкын **мяханай комбинадуудые, тэрэшэлэн шубуунай мяха үйлэдбэрилдэг зарим предприятинуудые һэльбэн шэнэлхээр хараалагдана.**

Бүри һаяын жэлнүүдтэ Гусиноозёрск, Закаменск, Северобайкальск хотонуудта һүнэй заводуудай, Улаан-Үдэдэ холодиьнигай барилга, мүн республикын районуудай хэдэ хэдэн предприятинуудые һэльбэн үргэдхэлгэ хараалагдаба.

Мүнөө хүдэлжэ байгаа Үнэгэтэйн, Кабанскын, Түнхэнэй, үрэ жэмэс—овощ бүйлүүлгын заводуудай болон бусад адлирхуу предприятинуудай үйлэдбэриин техническэ хэмжээе дээшэлүүлгэ аргагүй шухала болоод байна.

Продукциин ассортиментые үргэдхэлгэ, илангаяа продукциин бүхы зүйлнүүдэй шанарые дээшэлүүлгэ республикын эдеэ хоолой промышленностиин шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй шанар дээшэлүүлгэ тарялан, фермэнүүдһээ эхилэн дам саашаа хэрэглэгшын стол хүрэтэр үргэлжэлхэ ёһотой. Жэшээнь, хадагалгын болон зөөлгын шатануудай эрхэ байдалые эрид һайжаруулжа, мүнөө үедэ үйлэдбэриин болон худалдаа наймаанай ехэнхи предприятинуудта угаа һандаранги ядару байдалда ороод байһан хадагалалгын ажахые эмхи гуримтай болгон, зүб мүртэнь оруулхаар болоо.

Манай республикын эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтые хараалхадаа, саашанхи жэлнүүдтэ бүхы орон доторнай бэелүүлэгдэхэ эдеэ хоолой комплексно программатай тэрэниие зохилдуулан шиидхэхэ ёһотой гэжэ һанагдана.

Холимог тэжээл үйлэдбэрилдэг промышленность хадаа эдеэ хоолой промышленностьдо дүтэрхы, хүгжэлтын үргэн замда гараха бүхы арга боломжотой һалбари болоно. Сүүдхэдэ 400 тонно холимог тэжээл гаргаха хүсэтэй Сэлэнгын заводой, мүн Хойто-Байгалай райондо адлирхуу заводой барилга арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хэгдэхэ юм.

Тус һалбариинье, тэрэнэй түүхэй эдэй баазыншье хүгжэлтын эршэ, бүридэл болон хэмжээе тодорхойлһон, республикын хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжые эрдэм наукын тодорхойлһон физиологическа нормын ёһоор эдеэ хоолоор хангалга болбол Буряадай АССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин холын хараата гол зорилго мүн. Тиигээд байхада, имагтал һарбайһан түүхэй эдынь һанаа амархан абажархёод һууха бэшэ, харин хэрэглэгшэдэй талые харан, хүдөө ажахын байгууламжые улам нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ эдеэ хоолой промышленность эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ зэргэтэй. Аграрно-промышленна нэгэдэлэй юрэнхы шэглэлнүүдһээ уламжалан, иимэ нүлөө үзүүлхэ арга замууд тодорхойлогдохо ушартай.

Г. РАДНАЕВ,
СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Экономическа шэнжэлгэнүүдэй таһагай ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

тобшо мэдээсэл

ШУХАЛА АСУУДАЛ ЗҮБШЭГДЭБЭ

КПСС-эй Ахын райкомой ээлжээтэ пленум болоо, «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проекттэй зохилдуулан районно партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Тус асуудалаар элидхэл КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Н. Б. Бужинаев хээ.

Элидхэлшэ КПСС-эй ЦК-гай хараалһан гол шухала асуудалнууд дээрэ тогтохо зууршаа, районой партийна организациин ажал ябуулгын зарим тэды дүнгүүд тухай хэлэһэн байна. Арбадахи табан жэлдэ районой ажалшад муу бэшээр ажаллажа гараа. Һү, нооһо үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха хэмжээн ургаа. Үнгэрһэн табан жэлдэ район хоёр дахин КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта хүртөө.

Тэрэшэлэн эдэ жэлнүүдтэ ажахынуудай материально-техническэ үндэһэ һуури нилээд бэхижээ. Хүнда хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулха, хүнгэдхэхэ талаар баһал ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тиихэдэ ехэ барилга хэгдэһэн байна. Малшадай байранууд электрын элшэ хүсөөр хангагдаа.

Мүнөө районой ажалшад КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээд, габшагай шангаар ажаллажа байна. Район доторoo үүсхэл гаргаһан «Улаан-Аха», «Коммунизм» колхозуудай һаалишад болон хонишод абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Хори гаран малшад арбадахи табан жэлэй түсэб болзорһоонь холо урид дүүргээ.

Гэхэтэй хамта энэ табан жэлдэ бүхы хараалһанаа бэелүүлжэ шадаагүйбди гээд элидхэлшэ тэмдэглээ. Илангаяа мал ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд ушарна. Һүүлэй жэлнүүдтэ малай тоо толгой үсөөрөө. Энээнһээ уламжалан гүрэнэй түсэбүүд дүүргэгдэнэгүй. Тиимэһээ бүхы коммунистнууд болон ажалшадай мүнөөдэрэй гол шухала зорилго гэхэдэ, эдэ дутагдалнуудаа дары усадхаха хэмжээнүүдые абажа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ бата һуури табиха болоно. Саашань элидхэлшэ һү, мяха, нооһо үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ тухай хэлэхэдээ, адуу үсхэбэрилгые һайжаруулха тухай тогтоһон байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ «Улаан-Аха», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай партийна организацинуудай секретарьнар С. Д. Самбаев, А. Ц. Папаев, «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ Б. С-Ж. Мунконов болон бусад хабаадажа үгэ хэлэхэдээ, ажахынгаа ажал хэрэгүүд, КПСС-эй ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэхэ талаар ямар хүдэлмэри ябуулдаг тухайгаа хөөрэһэн байнад.

Пленум хэлсэгдэһэн асуудалаар зохихо тогтоол баталан абаа.

Ц. ЦЫБДЕНОВ.

Захааминай ажаһуудай комбинадай трикотаж ... дэг цехтэ Т. Л. Жалса... арба гаран жэлэй турш... ажалладаг. Тэрэ гар ст... гоор хүүгэдэйшье, ех... нүүдэйшье трикотаж хуб... һа нэхэдэг байна. Тэрэнэй ... тээһэн зүйлнүүдые хүн ... дуратайгаар худалдан аба... Татьяна Ламожаповнада ... хил хэхэ дуратай бай... Үйлэдбэриингөө түсэбые ү... лэн дүүргэдэг Татьяна ... можаповна Хүндэлэлэй г... мотануудаар, үнэтэ бэл... дээр нэгэнтэ бэшэ шаг... даһан байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Захаа... най районой ажаһууд... комбинадай хүдэлмэрилэг... Т. Л. Жалсанова.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

МҮРЫСӨӨНДЭ ОНСО АНХАРАЛ

Олон тиражтай «Локомотив» (ЛВРЗ), «Полет» авиазавод), «Импульс» (прибор бүтээлгын завод), «Текстильщик» (нарин сэмбын комбинат), «Трудовая вахта» (мяха консервын комбинат) газетэнүүдэй социалис мүрысөө харуулха талаар ябуулдаг хүдэлмэри тухай тэмдэглэл.

Социалис мүрысөө эмхидхэлгые саашадань нарижуулан хүгжөөхэ, ажалша коллективүүдэй ажалда, хүмүүжүүлгын хэрэгтэ үзүүлдэг нүлөөень улам дээшэлүүлхэ талаар олон тиражтай газетэнүүд ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Энээниие хэблэлэй тус органуудай хүдэлмэрилэгшэд һайн ойлгоно, тиимэһээ үдэр үдэрэйнгөө ажал ябуулгада иимэ шухала асуудалда онсо анхарал хандуулжа, мүрысөөнэй асуудалнуудые газетэнүүдэйнгээ хуудаһануудта яһала үргэнөөр харуулна.

Үнгэрһэн 1980 он элдэб шухала үйлэ хэрэгүүдээр яһала баян байба гээшэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 110 жэлэй, фашис булимтарагшадые бута сохиһоор 35 жэлэй ойнууд, партиин ээлжээтэ XXVI съезд зарлаха тухай КПСС-эй ЦК-гай июниин (1980 он) Пленумэй шиидхэбэри абаһан ушар ажалша коллективүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ онсо эршэ оруулаа. «Мүрысөөнэй дневник», «Уялгануудай дүүргэлтые шалганабди», «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан», «Табан жэлэй түрүүшүүл», «Сагые ахигшад», «Мүрысөө үүсхэгшэдтэ», «Мүрысөөндэ илагшад», «Арбадахи табан жэлэй вахтада», «Хүршэнэртэйгөө мүрысэнэбди», «В. И. Ленинэй түрэһөөр 110 жэлэй ойдо — ажалай бэлэгүүд» болон бусад ниитэ гаршагууд мүрысөө һайнаар харуулхадань туһална гэжэ тэмдэглэмээр.

Гаршагуудай олон ондоо байһан ушар мүрысөөе бүхы баялиг соонь харуулха эрмэлзэлтэйгээр олон тиражтай газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлдэг байһые харуулна. Онсолходо, бүхы табан газетэ социалис мүрысөөндэ ушарһаа ушарта хандангүй, яһала сэхэ шууд саг үргэлжэ ябуулдаг болоо гээд хэлэхээр байна. Энэ хэрэг КПСС-эй ЦК-гай июниин (1980 он) Пленумэй һүүлдэ илангаяа һайжарһан байха юм.

Жэшээлхэдэ, «Трудовая вахта» газетэ партиин XXVI съездэ зорюулагдаһан габшагай долоон хоног бүхэнэй дүнгүүдые согсоборилон харуулдаг болоһон байна. «Полет» баһал иимэ арга хэрэглэнэ. Харин бэшэниинь — «Локомотив», «Импульс» болон «Текстильщик» съездын урдахи мүрысөөе ямар аргаар харуулхаяа үшөөл тодоруулаагүй байһаар.

Заримдаа, илангаяа «Импульс», социалис мүрысөөндэ илажа ябаһан, гээгдэлдэ ороһон коллективүүдые дурдана. Зүгөөр ямар аргаар амжалта түйлагдааб, юундэ гээгдэлдэ орооб гэжэ харуулагданагүй. Тиимэһээ «Трудовая вахта» газетые уншахада һонин бодолнууд, мэдэрэл түрэнэгүй, туһа, нүлөөнь үшөөл бага байна.

Предприятинуудайнгаа «Хүндэлэлэй самбарнуудые» бүхы табан газетэ толилдог заншалтай. Гэбэшье ямар нэгэ түрүү бригада, участок, цех гү, али үйлэдбэриин түрүүшүүл тухай бэшэхэ һэдэлгэ хэнгүй, тэдэнээ миин лэ тоолоод гарашанад. Иигэжэ түрүү дүй дүршэл тарааха ехэ зохид арга боломжо хэрэглэгдэнгүй үлэнэ.

Съездэ зорюулагдаһан мүрысөө харуулалгын талаар үшөө нэгэ ажаглалта дурдая. Юуб гэхэдэ, эдэ бүхы газетэнүүд тус мүрысөөнэй ябаса тухай дуулгана, һануулна. Теэд тэрэниие хүсэд хэмжээндэ шэнжэлхэ, согсоборилхоор бодомжолногүй, энэ хүдэлөөнэй охин соогуур тодорһон шиидхэгдэхэ асуудалнуудые харуулнагүй, шиидхэхэ арга замуудые тодоруулнагүй.

Саашань харахада, социалис мүрысөө харуулха юрэнхы ёһо заншал «Локомотивһаа» бэшэ газетэдэ харагданагүй гэжэ онсо тэмдэглэмээр байна. Тиимэһээ «Трудовая вахта», «Импульс», «Полёт», «Текстильщик» газетэнүүдэй редакцинууд социалис мүрысөө харуулха арганууд тухайгаа һайнаар бодожо үзөөд, энэ гэжэ харамаар өөһэдын заншалта ёһодо оруулха ёһотой гэжэ һанагдана.

Иимэ һайн жэшээ болгон ЛВРЗ-гэй «Локомотив» газетын редакциин хүдэлмэри тухай тогтоё. Юуб гэхэдэ, «Үндэр ашаг үрын ба шанарай табан жэл» гэһэн гаршаг доро энэ газетэдэ тусхай хуудаһан гаргагдадаг юм. Тиихэдээ бүхы материалнуудынь «Гээгдэгшэлгүйгөөр ажаллаха» гэһэн гаршаг доро толилогдоно.

1980 оной турша соо 7 иимэ хуудаһан гаргаглаа. Ихэдээ долоон хоног соо нэгэ удаа хэблэгдэдэг газетэдэ хоёр һарада нэгэ дахин иимэ хуудаһанай гарадагынь һайн байна. Иимэ тусхай хэмжээ ябуулгын ашаар социалис мүрысөө харуулха бүхы хүдэлмэри ябуулхада. Тэрэнэйнь гуримшаха, сэхэ шууд, аша үрэ ехэтэй байханъ дамжаггүй.

Тус хуудаһануудые уншахада, «Локомотивай» коллектив энэ талаар горитой дүй дүршэлтэй болонхой гэжэ тодорно. Тиигэжэл ...
рэ хуудаһан бүхэнэйнь ...
үрэ хараа байса дээш...
уншагшадай онсо анх...
татана.

«Ажалай журам бэхи...
хэ», «Уялгын дүүргэ...
шалганабди», «Заводой ...
нарай үдэрһөө», «Локом...
та» харюусана», «Би...
дулдыдана», «Үүсх...
уламжалан»... гэхэ мэты...
нирхолтой ниитэ гарша...
гайгаар социалис мүры...
тухай хуудаһануу[д] эн...
зетэдэ гарадаг байна.

Эдэ хуудаһануудай ...
шанар ехэ. Зүгөөр мүры...
дэ хабаадагшад, юры...
дэлмэришэдэй эндэ һа...
жануудаа үсөөн дахин ...
баалдаг ушар хадаа ...
хуудаһануудай дутуу ду...
болоно.

Бүхы газетэнүүд шэ...
хы шэглэлтэй матери...
даар үсөөн байдаг дут...
Илангаяа «Тр...
вахта» ба «Импульс» ...
тэнүүдтэ фото-зурагууд ...
байна. Энэ ушарта фо...
фуудые һургаха асууд...
бойсо гарана. Бу...
АССР-эй Журналист...
холбооной правлени, ...
фото-хэрэгэй секци фо...
фуудые бэлдэхэ үүргэ...
гэхэ уялгатай.

Олон тиражтай тус ...
тэнүүдэй эдэбхитэд ...
шэгшэд яһала олон, те...
дэнэртэй тусхай худ...
ябуулагдаха ёһотой. Жи...
хэдэ, «Текстильщик» газ...
комбинадай хүтэлбэри...
кварталда нэгэ удаа ...
гаа толилдог юм. Нэ...
комбинадай директор ...
Альцман, парткомой ...
тарь В. А. Агалова, ...
комой түрүүлэгшэ Л. Г. ...
ницкин болон бусад ...
шадта хандажа, кол...
вэйнгээ гол зорилгону...
хай хөөрэжэ үгөө һэ...
на тус газетэдэ мэр...
тэд, цехүүдэй начальн...
мастернууд, бригадые ...
шад, хүдэлмэришэд хо...
шэжэ байдаг.

Тус газетэнүүдэй ху...
нууд дээрэ шанарайнги...
лаар һулахан матери...
үшөөл гарадаг занда...
рим гаршагуудай ном...
номерто «нүүжэ», уншаг...
анхаралда торсолдохо...
лиһон ушарнууд үшөө...
ралдана.

Гадна Улаан-Үдын про...
ленна предприяти...
олон тиражтай газе...
жанрайнгаа талаар ...
байха юм.

Арбан нэгэдэхи табан ...
дэ арадай урда табиһа...
ри ехэ зорилгонуудһаа ...
жалан, мэдээсэл дам...
хэрэгсэлнүүдэй үүргэ ...
дээшэлнэ, журналист...
харюусалга улам урга...
шэл.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИ...
КПСС-эй обко...
хэблэлэй сект...
инстру...

КПСС-эй XXVI СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

НАУЧНА ҮЗЭЛ БА СОЦИАЛЬНА ЭДЭБХ...

ШАЯАД ОНУУДТА Коммунис парти экономическа стратегиеэ дам саашадань шууд сэхээр бэелүүлхэ юм. Бүхы ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые улам саашадань дээшэлүүлһэнэй, ажалай бүтээсые ехэдхэһэнэй, совет хүнүүдэй социальна ба ажалай эдэбхи хэшээлые ургуулан бадаруулһанай үндэһөөр арад зоной ажабайдалай материальна болон соёлой хэм хэмжээе хэлбэришэгүйгөөр дэбжээхэ. Хүнэй али бүхы талаһаа хүгжэхын тулада эрхим һайн эрхэ нүхэсэл байгуулха гээшэ тэрэ стратегиин эгээл дээдэ уг зорилго мүн болоно» гэжэ партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ.

Коммунис байгуулалтын мүнөөнэй үе шатада манай арадай үмэнэ байгаа орёо бэрхэ зорилгонуудые бэелүүлхэ арга замууд эндэ эрдэм ухаанай үндэһөөр гүнзэгыгөөр тодорхойлогдонхой. Ажалшадай, совет обществын бүхы эрхэтэдэй социальна эдэбхи хэшээлые хүгжөөхэ гээшэ онсо шухала удха шанартай хэрэг болоно.

I.

СОЦИАЛЬНА ЭДЭБХИ хадаа шэнэ общество, хүнүүдэй хоорондын шэнэ харилсаа бии болгохо ниитэ арадай хэрэгтэ хүн бүхэнэй, коллектив бүхэнэй хабаадалсалгын хэм хэмжээн мүн. Үйлэдбэриин экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ, машина, материал болон саг эрхимээр ашаглаха, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ талаар шэнэ арга боломжонуудые саг үргэлжэ эсэшэ сусашагүйгөөр бэдэрхэ гээшэ социальна эдэбхи хэшээл болоно. Манай ажабайдалда, зарим хүнүүдэй ааша абаридa үзэгдэдэг элдэб эсын таарамжагүй зүйлнүүдтэ эбсэшэгүйгөөр хандаха гээшэ мүн лэ социальна эдэбхи болоно.

Ажалшадай социальна эдэбхиин дээшэлхэ тума экономическа, ниитын-политическэ ба зан заншалай асуудалнууд улам түргэнөөр амжалтатайгаар шиидхэгдэнэ. Совет хүнүүдэй үмэнэ байгаа ехэ зорилгонуудай алиниинньшье миин өөрөө дүүргэгдэшэдэг бэшэ юм. Тэдэниие шиидхэхын тулада бүхы арадай зүгһөө ехэ эдэбхи хэшээл гаргагдаха зэргэтэй.

Социальна эдэбхи хэшээл дээшэлүүлхэ, хүгжөөхын тулада юун хэрэгтэйб?

Ушар ёһо мэдэлгэ гээшэ бодото ажал ябуулгын эрхэ нүхэсэлынь хододоо байдаг гэжэ мэдээжэ. Дэлхэйе һайса мэдэнгүйгөөр, тэрэниие хубилгаха аргагүй. Хүн гээшэ уг шанараараа зохёон байгуулагша юм. Зүгөөр бодото байдалые тэрэ хэр дүүрэнээр, гүнзэгыгөөр, зүбөөр шэнжэлэн ойлгоноб, тэрээнһээнь дулдыдан, тэрэнэй зохёохы шадабари бэлигынь элирэн гарадаг. Эгээл тиимэһээ **научна үзэл суртал шудалан, ойлгожо абаха гээшэ социальна эдэбхи хэшээл хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь болоһон, мүнөөшье байһаар юм.**

К. Маркс болон Ф. Энгельс, тэдэнэй хэрэгые сэсэн мэргэнээр үргэлжэлүүлһэн В. И. Ленин тиимэ үзэл суртал бии болгоо юм. Манай болон аха дүү бусад коммунис партинуудай документнүүд дотор тэрэ үзэл саашадаа хүгжөөгдөө, мүнөөшье хүгжөөгдэһөөр.

Марксистско-ленинскэ үзэл суртал хадаа байгаали болон обществын ниитэ юрэнхы жама ёһонуудые, мүн дэлхэйе социалис ёһоор хубилган, коммунизм байгуулха зайлашагүй байһые тодорхойлһон нэгэн бүхэли олон тобшолол ба һанал бодолнууд болоно. Энэ үзэл яахадаа научнаб гэхэдэ, тэрэ ниитын ажабайдалай хүгжэлтын жама ёһонуудые шэнжэлэн, саашанхи шэглэл болон эрилтэнүүдыень тодорхойлдог. Харин буржуазиин сурталшад хэлэхэдээ, марксистка үзэл хадаа һанааһаа абажа, элдэб уг зорилгонуудые найруулаад, дэлхэйдэ «баадхан абхуулхые» һэдэһэн ябадал гэһэн шүүгээр гүрдэдэг байна. Үнэндөө марксизм-ленинизм обществын өөрын хүгжэлтэһөө дулдыдан гараһан уг зорилгонуудые табидаг. Эгээл тиимэһээ ехэ бэрхэшээлнүүдэй дайралдабашье тэдэ зорилгонууд бодото дээрээ заатагүй бэелүүлэгдэдэг.

Манай экономикын тогтууритайгаар, түргэнөөр хүгжэлгэ, обществын социальна байгууламжые түсэбэй ёһоор хубилгажа, тэрэнэй социальна талаараа улам нэгэн адли болоолго, научно-техническэ эрид хүгжэлтые үргэлжэ дээрэнь дэлгэрүүлгэ гэхэ зэргын үйлэ хэрэгүүд манай зорилгонуудай бодото байдалһаа үндэһэлэн табигдадагай үльгэр жэшээнүүд болоно. Эдэ бүгэдэ капиталис дэлхэйдэхи байдалһаа тад ондоо. Тэндэ экономическа, социальна болон политическэ байдал тогтууригүй, хүн зониинь ерээдүйдээ этигэхэ найдахагүй үзэл бодолтой байна. Удаадахи арбан жэлдэ яажа хүгжэхэеэ совет арадай этигэл найдамтайгаар түсэблэжэ байхадань, капиталис оронуудай хүн зон ойрын нэгэ-хоёр жэлэй турша ямар байдалтай байхаа мэдэнэгүй гэжэ XXVI съездэ зорюулһан КПСС-эй ЦК-гай проектын СССР-тэ зүбшэн хэлсэгдэхэ үедэ американ буржуазна хэблэлдэ тэмдэглэгдэһэниинь дэмы бэшэ юм.

Манай обществодо олоной сэдьхэл бодол эзэлһэн научна үзэл хүниие, үргэн мандуулдаг. Бидэнэр энэ үзэл сурталаа саг үргэлжэ ашагладагбди, ямар юумэн обществодо туһатайб, ямарынь хоротойб, юунэй түлөө бидэнэр ажаһууна, амидарнабибди, ямар уг зорилгонуудта бүхы хүсэ шадалаа зорюулха ёһотойб, мүн элдэб буруу, муу ябадалнуудтай, бэрхэшээлнүүдтэй ушархадаа, яаха ёһотойбибди гэһэн асуудалнуудта харюу бэдэрхэдээ, бидэ научна үзэл сурталда түшэглэдэгбди.

«Научна, марксистско-ленинскэ һургаалай тобшололнууд болон һанал бодолнуудые шудалан ойлгожо, тэдэниие үнэн зүрхэнһөө этигэдэг тон өөрын үзэл болгохо гээшэ ушар ёһо мэдэдэг хүниие хүгжөөхэ, тэрэнэй социальна эдэбхиие дээшэлүүлхэ шухалын шухала хэрэг мүн.

II.

ХҮНҮҮДЫЕ научна үзэлтэй болгохын, тиигэжэ тэдэнэй социальна эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлхын тулада **марксизм-ленинизмын экономическа теориие, КПСС-эй экономическа политикын үндэһэ һууриие болон гол шэглэлнүүдыень гүнзэгыгөөр шудалан ойлгохо** гээшэ онсо шухала удха шанартай хэрэг болоно. Экономическа эрдэм мэдэсэ совет хүнүүдэй үзэлэй таһаршагүй хубинь болоходоо, тэдэнэй ажал хүдэлмэридэнь зүб шэглэл олгодог, ниитэ арадай баялигые бүхы хэмжээгээр арьбадхаха хэрэгтэ тэдэнэй хүсэлэл оролдолгые зорюулдаг.

Ерээдүй сагай промышленностиие хүнүүд хамтаараа, түсэбэй ёһоор хүгжөөхэ юм. Тиимэһээ «үйлэдбэриие бүхы дээрэнь мэдэдэг хүнүүд» хэрэгтэй болохо гэжэ Ф. Энгельс тэмдэглэһэн юм (К. Маркс ба Ф. Энгельс. Зохёолнууд. Том 4, хууд. 335). Тиимэ сагынь мүнөө болобо. Хүгжэлтэ түгэс социализмые СССР-тэ байгуулга, научно-техническэ эрид хубилалтые дэлгэрүүлгэ, эко...
кые улам бүтээсэ е...
гээр, эршэтэйгээр хү...
замда удаа дараалан ...
га, үйлэдбэри хүтэлб...
хэрэгтэ ажалшадые ...
нөөр хабаадуулга –
бүгэдэ Ф. Энгельсын ...
шээр, хүнүүдые тон ...
хэрэгтэй болгобо. Эгээ...
мэһээ экономическа те...
ба КПСС-эй экономи...
политикын асуудалну...
нөө политическэ һура...
ба экономическа эрдэ...
далха элдэб һургуули, ...
нарнуудта үргэнөөр ...

Социально-политичес... нал бодолнууд научн... суртал дотор онсо ... ээлдэг.

Политика гээшэ э...
кые түрүүлжэ ябаха ...
гэһэн В. И. Ленинэй ...
һайн мэдээжэ: «По...
экономикые түрүү...
ябуулагдаха ёһогүй. ...
гоор бодобол, марк...
эгээл юрын зүйлые ...
һан ябадал болоно».
мунис общество ...
таараа байгуулжа ...
гаа хүдэлмэришэн ...
колхозно таряашадай ...
лай интеллигенциин ...

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН» гэһэн конкурсдо ерэһэн очерк

ҮНЭН СЭДЬХЭЛ, АЛТАН ГАР

Тойроод добо дошо болотор, урдын үбгэдэй улаан залаата малгай мэтэ шобойсо ведэнь обоолжорхиһон болдогууд наранай һулахан элшэдэ холоһоо ялалзан харагдаха юм. Одоол эндэ, газарай нюруүе дохолтуулжа байгаад, сүмэ-юмэ малтажархиһан ганга ехэ нүхэн, гүнзэгы ухаабанууд соогуур ябахада, мүнөөнэй мундуу хүсэтэ машина, техникын эршэтэ эрьесэ болоод, нэтэрүү зоригто нүүрһэшэдэй эсэшэгүй эрмэлзэл — соробхилмо халуун ажн зээлүүдгүй мэдэрэгдэдэг. Энэмнай нээмэл арагаар «хара алта» малтан абадаг Буряадаймнай домоголото — Холбоолжоной нүүрһэнэй үурхай одоо мүн даа.

Үндэрэй оройһоо обеорон харахада тэрүү тэрэ, гүнзэгы худагай оёор мэтэ доро холо газарта шингэй шорой даагахын ашажархиһан 40—75 тонныи хүсэтэ БелАЗ-ууд хүндэ хүндөөр уухилалдан, хүхэ утаа хахан турьяажа, ташаланһан үндэр эрьенүүдые тойрон жүдхэнээр өөдөө гаранад. Тэдэнэй тэг дундань — электрын элшэ хүсөөр хүдэлгэгдэдэг ЭКГ-4,6 түхэлэй абарга худэр экскаватор хүлээһэн буха мэтэ хүри улаан тооһо шорой үрхирүүлэн, байра дээрэ зэрсэг шэнги эрьелдэжэл байха юм. Хараха янзада хүдэржэһэн маряатайшье һаа, үүрин хонгор шэг шарайтай, кабина соогоо ехэл забда сүлөөгүй ажаллажа байһан, үнеехи үндэр-үндэр болдог гүбээнүүдые «бодхоодог» хүмүүдэй нэгэнтэйнь танилсая.

..Дайнай' шархын үшөөл хүсэд хатаадүй, 1948 он һаял гараад байгаа. Тэрэ үедэ хамаг юумэнэй үшөөл хүрэсэлдэжэ ядажа байһан' хүшэр үе саг һааб даа. Тиихэдэ үшөөл гүлмэр, һаял 16-тай болоjо ябаһан Пётр хүбүүн шахтёрнуудай хальбагар үргэн хүрээ гартаа барижа, нүүрһэ удхалжа эхилһэн намтартай. Бүри хожомынь даа, уялгата албаяа дүүргээд, табяад онуудта Гусиноозёрск хотын гурба дугаар ГПТУ-да һуралсажа, тэрэ гэһэнһээ хойшо түрүү солотой машинист болотороо ургаһан, шэжэмтэ нарин оньһые сэдьхэлэйнгээ дуу мэтэ һайн мэдэхэ — дээдэ гарай мэргэжэлтэй — Пётр Илларионович Коновалов гэшэл даа.

Уулзахал бүхэндэм үүри нүхэрэйнгөө ажал хэрэг, сааһанхи уг зорилго, амжалта, бэрхэшээлнүүд болоод, хамта хүдэлдэг ханинар тухайгаа хөөрэхэдэнь, һаншагайнь мүнгэн хюруу халта сайран харагдаад, нидхэ дорохи нюдөөрөө урихаанар ошотон энеэбхилжэ, дэлгэр һайхан сэдьхэлынь нэбтэ гэрэлтэһэн шэнги болоод, һанаһан байһаа сэхэ рууль, тордиһогүй табижархидаг. Энэшье удаа тэрэнэй ажабайдал, ажал хэрэгээрнь һонирхохоомни:

— Арбадахи табан жэлэй даабарие дүрбэн жэл соо сүм дүүргэхын тулада бүхы бригадаараа шангахан хүдэлжэ, зориһондоо хүрөө һэмди. Жэлэй түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, эршээ алдангүй, хэм гурим соогоо, нэгэн жэгдээр хүдэлэгдөө юм. Теэд... гэмшэмээр юумэн гэхэдэ, малтагдаһан шорой шохоие машинанууд бушуу түргэнээр зөөжэ огто үрдинэгүйл даа. Иимэрхүү шалтагаануудһаа уламжалан бүри урагшатайгаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хэгдэхэ юумэн нилээд хойшо татагдана. «110—120 тонно хүртэр ашаа тээдэг БелАЗ-уудай абтахада, хамагайнгаа урда орохол байхабди», — гээд, үурхайн хүтэлбэрилэгшэд манние найдуулдаг. Шубуунай дальбераахай намар, тоолобол, найдамтай гэгшэ гүбэ, — зуугаад тоннын бункернүүдһаа дүтүүгүй тэдэ гигант-техникын ерэһэн лэ хойноньнь хэлсэнэ, харана бээзбди гэһэндэл, — Петр Илларионович наадан һагад хэлээд, саашань үргэлжэлүүлбэ. — Холбоолжоной үурхайда бүхыдөө 15 экскаваторна бригада бии юм. Эдэнэй гурбаниинь табан жэлэйнгээ түсэб дүүргээгүй. Иимэ байдал «Гэсэгэшэдгүйгөөр хүдэлхэ» гэһэн ростовско түрүү онол аргые нэбтэрүүлхэ талаар манай коллектив дотор горитой хүдэлмэриин үшөөл үрэ түгэс ябуулагдаагүйн хойшолон болоно. КПСС-эй горкомой бюрогой гэшүүн байһан тула үндэһэн шухала энэ асуудал һаяын сагта зүб мүрөөрнь шиидхэгдэхэ гэжэ хүсэхэ, оролдохо байнаб...

Зүбынь аргагүй. Нэмэлтэй юумэн гэхэдэ, РСФСР-эй габьяата шахтёр П. В. Балалаешниковай хүтэлбэрилдэг экскаваторна бригадын үндэһэ һуури дээрэ нэгэдэмэл горнотранспортна гурим баримталан хүдэлхэ эмхидэл эндэ түрүүшынхез байгуулагданхай. Иимэ түрүү, шэнэ онол арга хожомоо аша үрэез харюулхал байха. Тиимэһээ һайн һайхан энэ үүсхэлтэ хэрэгэй «ошо галханиие огто унтаргаажархингүй, саашадань дэгжээн бадаргаа» һаань, али алиндаиьшье аша туһатай, үйлэдбэридэ онсо нүлөөтэй байхань дамжаггүй.

— Би ажалаа дүүргээд, кабинаһаа буухадаа, халаанайнгаа машинистдэ хамаг хэрэгээ найдажа даалгадагби. Шадахал гэжэ һанахадаа тиигэнэб. Имагтал үнэн һайхан этигэлээр соробхилһон коммунис ёһоной дүлэн соо шэнэ үеын хүн шэрээгдэжэ, хүмүүжэн болбосорно ха юм. Үндэр ушар ёһо, харюусалгаяа мэдэрдэг, даалгагдаһан хэрэгээ үнэн зүрхэнһөө хандахада, ниитын хэрэг — нангин хэрэг, хүнэй хэрэг — хубиин хэрэг мэтэ һанагдадаг, — гээд ахалагша машинист тамхилхын тэдыдэ һанамжаяа хубаалдана. Тиихэдээ: «Уурхай соо элдэб хүнүүд хүдэлдэг: зарим нэгэниинь мүнгэнэй хойноһоо оролдодог ха, тинхэдэ нүгеедүүлынь тад һөөргэ аша зантай хүнүүд байха. Юрэдөө, ажалша бүхэриг хүнүүдэй дунда урагшаа һанаатай, сэбэр һайхан сэдьхэлтэй олонь гэхэһээ бэшэ толгой эрьемэ тоо, баримташье балай дурдабагүй.

Хэзээ бүхэндэ хүдэлмэришэн хүнэй нэрэ һэшхэл, эрмэлзэл бодолыень үндэр дээрэ үргэжэ ябаха, илангаяа ангиин хурса мэдэрэл ургажа ябаа эдир үетэндэ дамжуулан түхеөхэ хэрэгые тэрэ шухалада тоолоно.

Зүрхэ сэдьхэлэйнгээ хамаг баялиг, ошо дүлые дууһынь зондоо зорюулжа ябаһан коммунист П. И. Коноваловые гансал нягта бэрхэ, сагаан һанаатай хүн гэхэ мэтээр дурдаад үнгэрхэдэ, дутуу хэлэгдэхэ шэнги. Магтаалта машинист нүхэрнай бууралтаһан толгойтой гэхээр бэшэ — һаял табинайнгаа табсан гэшхэһэн энэ хүн ленинскэ партиин нэрэ, үндэр һэшхэл бодолыень наһан соогоо хүндэтэй солотойгоор харюулжа ябахаяа гадна, амжалтата хэрэгээрээ айл аймаг, үетэн зоноо үшөөл урмашуулха, баясуулха байха гээд этигэнэб! Түбшэн даруу зантай, түнгалаг бодолтой энэ хүнэй энгэртэнь «Залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ» гэһэн тэмдэгэй яларһаниинь баһал өөрын удхатай, дэмбэрэлтэй юм.

Бригадир — хүшэр тушаал. Хорёод жэлдэ энэ хүнгэн бэшэ үүргэ даажа ябаха зуураа, Гусиноозёрскын горсоведэй депутат П. И. Коновалов олохон хүнүүдые өөрынгөө дүршэл мэргэжэлдэ һургаһан, хүмүүжүүлһэн байна. Анханда хада шабинарынь байһан — Ажалай Улаан Тугай орден хайрануудта хүртэлсэһэн А. К. Шевченко, Г. С. Покацкий болон бусад мүнөө багшаһаак дутуугүй бэрхэшүүл — үйлэдбэриин түрүүшүүл болоjо, наһанайнгаа заяа, харгы тодолонхойнууд.

Мүнөөшье — съездын урда тээ — нүхэр Коновалов комсомол-залуушуулай бригадые хүтэлбэрилдэг хүбүүнтэеэ Алексей Петровичтой ана-мана мүрысэн ажаллажа байнхай. Хэниинь хэнээ илагша ааб — эсэсэйнь үрэ дүн, мүн һара, квартал бүхэнэй ажалайнь толи аржыса, баталан харуулнал бээз. Тиихэдэ олониитын үүргэ тушаалтай коммунистнууд Г. М. Ситников, Ю. Н. Толаликов гэгшэд зэлэ таталсажа, мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябадаг.

Мүльһэн хуягһаа мултарха үшөөл үдыхэн — дулаахан нойртоо дууран үлгыдүүлһэн синдэм сагаан нүүрай эрьедэ эршэтэ ажалай дуун үдэршье, һүнишье огто замхадаггүй. Хонгор уулын үбэр хүндыһее жабарлаһан хорон һалхин алхалдаг экскаваторнуудай оньһон хуягта дуулгануудые хүйтэ дагжама хэлээрээ хайран долёодог...

Машинистын ямар нэгэн оньһо дарахатайнь сасуу, моторойнь абяан улам шангадажа, заанай һоёонуудтал шүдэтэй зантагар удхуур-шанагань хүйтэн сэбдэг хүрьһэ шоройе хөмхойгоор үмхэжэ абаад, дүтэлэн ерэһэн машинануудта ашажал үрдинэ. Эндэ минутаһаа байха секунда бүхэн тон тоотой, үнэтэйдэ тоологдодог. Тиимэшье байгаагүйдөө арганьгүй. Хэлэһэнээ гэршэлэн хэдэн баримта дурдая. Холбоолжоной разрезэй Хүндэлэлэй самбарһаа огто буудаггүй энэ экипаж нэгэ халаанда гэхэ гү, али оройдоол найман часай туршада 2500 — 3000 кубометр хүрэтэр шорой шохой машинануудта һаадгүйгөөр ашадаг юм. Гансахан үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада тус бригада дүн хамта долоон миллионһоо дээшэ кубометр шорой малтажа гаргаһан габьяатай.

Габшагай барилгануудай нэгэн болохо Гусиноозёрскын ГРЭС имагтал «Галта шулуунай» хүсөөр хүрдэ сахаригуудаа лүжэгэнэсэ хүдэлгэн эрьюулжэ, хани хүршэ Монгол орон болоод, барилгаар зэдэлһэн БАМ, Ангарск — шаазгайн һуугаагүй модон үгы юм гэдэгтэл, мүнөө үедэ газар бүхэндэ шахуу галтэ һудаһаараа дамжуулан заладаг шуу.

Эрэ хүнэй харгы утэ. Мүнөө хүрэтэр тэрэнэй зорижо ерэһэн зүргэ харгынууд яһалаханшье ялхи яматай, урагшатай, одо заяатайшье байһан. Гушан дүрбэн жэл! Багахан болзор бэшэ. Энэл хугасаа соо Холбоолжоной үурхайн түрүүшын пионернүүдэй нэгэн — Октябриин Революциин, Ажалай Алдар Солын III шатын орденүүдтай, мүн «Шахтерой Алдар» гэһэн хүндэтэ шан тэмдэгүүдэй гүйсэд кавалер коммунист П. И. Коновалов гансахан үурхайдаа бэшэ, бүхы «Востоксибуголь» нэгэдэл соогоо нилээдгүй нэрэ солотой болоһон. Тэрэ СССР-эй Нүүрһэнэй промышленностиин министерствын ба Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудташье, Эхэ оронойнгоо үндэр хайра шагналнуудта оло дахин хүртэһэн.

* * *

Үдэр хоногой үнгэрхэ бүри улам ойротожо байгаа түрэл партимнай ээлжээтэ XXVI съезд коммунизмын хара өөдэ дабшаха тэмсэлэй үшөө нэгэ үндэр гэшхүүр олон яһата арад түмэндөө табижа үгэхэнь лаб найдамтай. Тиин совет коммунистнүүдай хуралдаанай нээгдэхэ түхэтэ үдэр — февралиин 23 болотор энэ жэлэйнгээ хоёр һарын даабари дүүргэхэ, түсэбһее гадуур табан мянган кубометр шорой удхалан малтаха уялга абаад, эршэмтэйгээр ажаллажа байһан үүри нүхэртөө, бригадынь бүхы гэшүүдтэ үндэр амжалта хүсэнэбди.

Ч-Ц. САНЖИЕВ.

Сэлэнгэ.

Манай хөөрэлдөөн

ТҮРҮҮШҮҮЛ ОЛОШОРНО

Түрэл партиингаа ээлжээтэ съездые угтуулан, совет хүн бүхэн, ажалша коллектив бүхэн эрхим һайнаар хүдэлхые оролдожо байнхай. Тэдэнэй тоодо республикымнай түрүү предприятинуудай нэгэн, оёдолой «Туяана» нэгэдэл ороно. Мүнөө тус нэгэдэлэй инженер Н. Г. Коногоровада хэдэн асуудалтайгаар хандабабди:

— Надежда Гавриловна, «Туяана» нэгэдэлэйтнай оёдолшод арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые хэр зэргэ дүүргэбэ гээшэб?

— Энэ үедэ бүхы нэгэдэлээрээ 95 миллион 402 мянган түхэригэй хубсаһа хубсаһар оёхо түсэбтэй байгаабди. Имагтал хүн бүхэнэй оролдолгын ашаар энэ түсэбөө 3 миллион 307 мянган түхэригтэ хүргөөбди. Энэмнай 3,6 процентээр үлүүлэгдэһэн болоно. Тиихэдэ бэлэн болгогдоһон продукцияа худалдаха талаар түсэбөө 2 миллион 433 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэһэн байнабди.

— Нэгэдэлэйтнай гол предприяти ямар амжалтатай?

— Баһал һайн хүдэлөө. Табан жэлэй түсэбэй ёһоор 50 миллион 456 мянган түхэригэй хубсаһа хунар оёхо байгаа бабаряа 33 миллион 346 мянган түхэригтэ хүргэжэ шадаа. Табан жэлэй түсэб 109,5 процент дүүргэгдэе гэжэ тодорхойлогдобо.

— Ажалай түрүүшүүлэй арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэгшэдэй тоо хэды болоо гээшэб?

— 203 хүн арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргөө юм. Коммунис ажалай ударнигууд Надежда Артемьевна Туманова, Наталья Николаевна Богомолова гэгшэд табан жэлэйнгээ түсэб дүрбэн жэл соо дүүргэжэ шадаһан. Гусиноозёрскын филиалай оёдолшон, мүн коммунис ажалай ударник Павлина Кирилловна Горелова энэ хугасаада хоёр табан жэлэй даалгабари бэелүүлбэ. Тэрэ һурган хүмүүжүүлэгшын уялгые эрхимээр дүүргэдэг. Юһэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдэй ударник. Мүнөө КПСС-эй XXVI съездын нээгдэхэ үдэр болотор 1981 оной гурбан һарынгаа даабари дүүргэхэ хүсэлтэй. Энэ үгэдөө хүрэхэ байһаниинь лабтай.

Бэшүүрэй филиалһаа Мария Макаровна Утенковагай бригада түрүүлжэ ябана. Арбадахи табан жэлэйнгээ, мүн 1980 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ һэн. Мүнөөшье һайн амжалтануудтай.

— «Партиин XXVI съездэдэ — габшагай ажалай 28 недели» гэһэн уряа доро дэлгэрһэн хүдэлөөн ямар дүнгүүдтэйб?

— Хорин гурбан неделиин дүнгөөр Анна Самсоновна Ковалевагай халаан түрүүлжэ ябана. Хүүгэдэй самса, куртка, наволочка болон бусад зүйлнүүдые хорин гурбадахи неделиин хугасаада 2280 мянган түхэригэйхиие оёхо ёһотой һэн. Энэнь 112,9 процент дүүргэгдээ. Ондоогоор хэлэхэдэ, 2575 мянган түхэригэй зүйлнүүд оёгдоо. Надежда Георгиевна Шестаковагай хүтэлбэрилдэг эсхэлгын цех түрүүлһэн зандаа.

— Эсхэлгын цехэй нэгэ неделиин даабари ямар юм?

— Нэгэ үдэрэйнь даабарие абажа харабал, һургашадай үмдэхэ самса эсхэлгээр иимэ байна: үдэр соо 740 самса эсхэхэ ёһотой, тиихэдээ табан үдэр соо гэхэ гү, али недели соо 3700 самса эсхэхэ болоно.

Эсхэгшэдэй хүдэлмэриинь бүд дэлгээжэ үгэдэг нүхэдһөө баһал дулдыдадаг. Энэ талаар гол предприятиимнай бүд дэлгээгшэд коммунист Галина Ивановна Рябова, мүн тэрээнтэй суг хүдэлдэг Зоя Лазаревна Стародуоцова гэгшэд ехэл һайн дүнгүүдые түйладаг. Тэдэнэр арбадахи табан жэлэй түсэбые дүрбэн жэл хахад соо дүүргээ юм. Һара бүриингөө даабарие 150 процент дүүргэдэг эдэ нүхэд 1981 оной түрүүшын кварталай уялгые съездын нээгдэхэ үдэр болотор дүүргэхээр шармайна.

Надежда Гавриловнагай хөөрөөн дээрэ нэмэжэ хэлэбэл, үнэхөөрөө, «Туяана» нэгэдэлэй түрүүшүүлэй ажалай амжалтанууд һайн гээд тэмдэглэе. Тэдэнэй дүй дүршэл баян. Тус нэгэдэлэй 37 модельдэнь Шагарай тэмдэг олгогдонхой. Эндэ табан жэлэй туршада мэргэжэһэн табан шэглэл үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, ажалай бүтээсэ 35 процентээр дээшэлүүлэгдээ.

Энэ хөөрэлдөөе Г. БАДМАЕВА бэшэжэ абаба.

АЖАЛШАДАЙ бэшэгүүдһээ

ХАСУУРИ ТУХАЙ ҺАНАМЖА

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект соо байгаали хамгаалха асуудалда анхарал ехээр табигдана. Тиимэһээ һүүлэй үедэ хасуури тухай хүнүүд газетэнүүдтэ тон зүб бэшэнэ гэжэ һананаб. Ушарынь гэхэдэ, шэнэ жэлэй урда ёлко табилгада хэрэглэхэ зорилгоор тоогүй олон модон хюдагдана.

Хаража ябахада, зарим нэгэшүүл хасуури сабшажа абаад, тээ саана ошоод ябатараа, бүри һаниние харахадаа, түрүүшынхеэ хаяад, ондоое отолдог. Иигэжэ арба, хорин жэлдэ ургажа байһан хасууриин сагдуулнууд хюдагдана. **Саашадаа елкые хасууряар бэшэ, харин синтетическэ зүйлөөр бүтээжэ, магазинда наймаалдаг болоо һаа, һайн байгаа.**

Б. ШОЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Захаамин.

ОРОЛДОСОТОЙ ТУГАЛШАН

Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой суута тугалшан Елизавета Даниловна Добрынина тухай дууһаһан байжа болохот. Жэлһээ жэлдэ ажалдаа үндэр амжалта түйлажа ябаһан энэ нүхэр ВДНХ-гай бронзо болон мүнгэн медальнуудаар, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй хоёр грамотаар шагнагданхай юм.

Эдэ бүгэдэнь тугалшан Добрынинагай арба гаран жэлдэ хүдэлжэ олоһон нэрэ хүндэ, габьяа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ тэрэ зуу гаран т у г а л харууһална. Тэрэнэй харюусалга доро байһан тугалнуудые харахадаа, ажалайнь нюусые тааһандал болохош. Зуугаад тугал баран гобир тарганууд, өөдэргэн. Тэрэ үглөөгүүр эртэлэн срэжэ, тугалнуудаа эдеэлүүлдэг, уһалдаг, хэбтэрыень хуурайлдаг байха юм. Иимэ харууһан доро байһан тугалнуудай муу байха арганьгүй гэжэ ойлгоо һэм. Үнгэрһэн 1980 ондо тэрээндэ нэгэшье гарза хоролто байгаагүй. — Ветеринарна харууһан һайн болоо, һайн шанартай тэжээл үгтэнэ, — гэжэ Елизавета Даниловна хөөрэнэ.

Нүхэр Добрынина 1976 ондо партиин гэшүүндэ абтаа һэн. Мүнөө КПСС-эй Прибайкалиин райкомой гэшүүн болонхой. Районой коммунистнууд арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн, эрхим тугалшанаа областной партийна XXXI конференциин делегадаар һунгаа һэн.

К. ПЛАТОНОВ.

„НҮХЭР МИЛИЦИ"

Номой таг

Иимэ гаршагтай ном «Залуу гварди» гэжэ хэблэлээр 1980 ондо гараба. Авторынь — СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо Ю. М. Чурбанов болоно. Энэ ном соо милициин хүдэлмэрилэгшэдэй албанайнгаа уялгые бэелүүлэн, эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргажа байһан тухай хэлэгдэнэ. Мүн тэрээн соо милициин хүдэлмэрилэгшэдэй ба комсомолой хани холбоон тухай үргэнөөр хэлэгдэнэ. Совет милициие эмхидхэлгэдэ, тэрэниие партийна кадрнуудаар хангалгада зорюулагдаһан В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдтэ Ю. М. Чурбанов олон дахин хандана. Ленинэй партида үнэн сэхэ совет хүнүүдэй эгээл нангин дайшалхы ба ажалай заншалнуудые автор һайнаар харуулжа шадаа. Граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнуудай үедэ милициин хүдэлмэрилэгшэд эрэлхэг зоригтойгоор тулалдаһан байна. Мянгаад гаран хүнүүд дайшалхы шангуудта хүртэһэн, дала гаран хүнүүд Алдар Солын орденой дүүрэн кавалернууд, Советскэ Союзай Геройнууд болонхой.

«Хүн зониие абаран, амибэеэ хайрлангүй унаба» гэһэн бүлэг дотор милициин хүдэлмэрилэгшэдэй, комсомолшуудай ба коммунистнуудай эгээл эрхим зан абаринь зураглагдана. «Мүнөө үеын совет милициин хүдэлмэрилэгшэ хадаа коммунис үзэл сурталай эгээл эдэбхитэй сэрэгшэ мүн. Тэрэ хадаа һайхан сэдьхэлтэй, эрэлхэг зоригтой, ямаршье сагта арад зондо туһалхаар бэлэн байдаг хүн мүн», — гэжэ автор бэшэнэ.

Милициин сержант С. Закорын, милициин лейтенант А. Русовай, харгы замай харуулай инспекторнууд Д. Байдугай, А. Шабалдинай, старшина Н. Никитинэй болон бусадай ажабайдал ба эрэлхэг баатаршалга бодото жэшээ болоjо үгэнэ.

Номой автор гэмтэ ябадал гаргалгын шалтагаанууд-та, тэдэнтэй тэмсэхэ арга нүхэсэлнүүдтэ горитой анхарал хандуулаа. Тус ном фото-зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй.

А. КЛОЧИХИН,
Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэ.

АЛАС ДУРНЫН хизаарта

ТАСС-АЙ КОРРЕСПОНДЕНТНУУД МЭДЭЭСЭНЭ

ХҮНҮҮД ТУХАЙ АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО

Приморииин далайн пароходстводо захиргаанай, партийна ба профсоюзай эмхинүүдэй хамтын оролдолгын ашаар мэргэжэлтэдэй ажалһаа гаралга оролго эрид үсөөрөө.

Партком болон профсоюзай комитет мэргэжэлтэдэй ажалһаа гаралгын шалтагаануудые шэнжэлээд, ажалайнь эрхэ байдал һайжаруулхые шиидэһэн байгаа. Нэн түрүүн нефть юулэдэг портдо анхаралаа хандуулаа һэн. Эндэхи бүхы хүдэлмэриие оньһожоруулжа, эгээл хүшэр хүндэ хүдэлмэриие автоматуудаар хэдэг болоо юм. Амаралтын таһалга, ажаһуудалай бусад байрануудые нээгээ.

Далайн шэнэ транспортна теплоходууд флодто нэмээгдэжэ, хүдэлмэриин эрхэ байдал һайжаруулагдаа. Тэдэнэй туд бүхэндэнь тааруу зохид каюта, библиотекэ, спортивна булан, тамаралгын бассейн байгуулагдаа юм.

Үнгэрһэн табан жэлдэ пароходствын техникэ шэнэлэн һэльбэһэнэй ашаар ашаа зөөлгые хоёрһоо үлүүтэй дахин дээшэлүүлхэ арга олгоһон байна. Социально-ажаһуудалай хэрэглэмжэдэ бүри ехэ мүнгэ һомолхо арга олгоо. Байрын хэдэн гэр баригдаа, һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд олошороо. Залуу хүдэлмэришэд хамтын шэнэ байрада оронхой. Тус пароходство элүүржүүлгын газар далайн эрьедэ түхеэржэ байнхай.

В. ИЛЬИНОВ,
ТАСС-ай корр.

Находко,
Приморьин хизаар.

ХОЙТО ЗҮГЭЙХИДТЭ ЗОРЮУЛАГДАН...

Магаданай гэр баридаг комбинадые шэнэдхэн запажа дүүргэбэ. Тэрэнэй үйлэдбэриин хүсэн хоёрһоо үлүүтэй дахин ехэ болоо.

Тиигэжэ предприятиин коллектив мүнөө жэл шэнэ сериин байрын гэрнүүдые барилгые ашаглаха аргатай болоо. Холын Хойто зүгэй районуудта тусгаар зорюулан, иимэ байшангуудай проектые Ленинградай архитекторнууд зохёоһон байна. Магаданай шэнэ кварталнуудта 12 ба 16 дабхар гэрнүүд ургаан бодохо байна.

Г. КРАСНОГОР,
ТАСС-ай корр.

Магадан.

ЛЬВОВОЙ МАЛШАДАЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛӨӨР

Украинын малшадай зохёоһон һү үйлэдбэрилхэ поточно-цехэй арга Львовско областьһоо эхилээд, Алас-Дурна хүрэтэр таража байнхай. Приморииин хизаарай «Степное» гэжэ туршалгын ажахын фермын коллектив энэ түрүү арга хэрэглэжэ, үнеэнэй һаранууддта үнеэн бүриһөө үдэрэй 16 килограмм хүрэтэр һү һааба.

Мал харууһалха шэнэ гурим үнеэн бүриин һаамые жэлдээ 400 килограммаар дээшэлүүлхэ арга олгоно. Тиихэдэ хүдэлмэриин гаргаша хороһон, харин ашаг олзонь гурба дахин ехэ болоһон байна.

«Степное» гэһэн ажахы Алас-Дурнын ажахынуудта Львовойхидон шэнэ аргые нэбтэрүүлхэ гол пункт болонхон. Эндэхи хэдэн томо фермэнүүдтэ энэ арга нэбтэрүүлэгдэнхэй.

А. ГУЛЯНСКИЙ,
ТАСС-ай корр.

Уссурийск,
Приморийн хизаар.

ТҮРГӨӨР УРГЫШ, ХҮН-ҮБҺЭН!

СССР-эй Наукануудай академиин Алас-Дурнын научна түбэй эрдэмтэд үндэр баян ургаса үгэдэг хүн-үбһэнэй сортнуудые бии болгожо эхилэнхэн.

Эм домто энэ ургамал тон удаан ургадагаараа мэдээжэ болонхой. Үрэжэлтэй һайн хүрьһэндэ тарилга хэһэнэй һүүлээр хоёр жэл ургахадаа, нарихан эшэ бии болодог юм. Энээнэй һүүлээр найма-юһэн жэл үнгэрхэдэ, тэрэ түрүүшынхеэ сэсэглэдэг. Энээнһээ хойшо хүн-үбһэнэй үндэһэн жэл бүри нэгэ, нэгэ хахад граммаар нэмэдэг байна.

Эм домто үндэһэнэй хүгжэлтые хайшан гэжэ түргэдхэхэб? Эрдэмтэд энэ асуудалда харюу бэдэрхэ зуураа, хэдэн эшэ һалаатай юрэ бусын ургамалнуудта анхаралаа хандуулһан байна.

Түбэй эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд олон тоото туршалгануудые хэһэнэй һүүлээр ургамалай оройн үдхэн байха бүринь үндэһэниинь улам түргөөр хүгжэнэ гэжэ тогтообо. Хүн-үбһэнэй ургасын таблица табигдаа. Жэшээлбэл, табан эшэтэй хүн-үбһэн нэгэ һалаатай хүн-үбһэндэ орходоо гурба дахин түргөөр эдеэшэнэ гэжэ туршалганууд харуулһан байна.

Алас-Дурнын эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүдэй үндэһөөр хүн-үбһэнэй ашаг шэмэ ехэтэй шэнэ сортнуудые байгуулха талаар селекционно хүдэлмэри эхилээ.

А. РОСУГБУ,
ТАСС-ай корр.

Хабаровск.

ШЭНЭ ЗҮЖЭГҮҮДЫЕ ТАБИНА

Алас-Дурнын газар дайдын эгээл захын Шикотан гэжэ олтирогой һуурин тосхондо «Мүнөөдэр премьерэ» гэһэн соносхолнуудые ходо хаража болохо. «Утро Родины» гэжэ Соёлон ордоной арадай театрай коллектив драматург М. Варфоломеевэй пьесээр «Святой и грешный» гэһэн зүжэг запанашадта харуулба.

Нютагай арадай театрай репертуар олон янзын юм. А. Салынскиин «Барабанщица», С. Алешиной «Если...» болон бусад. Арадай театрай уран бэлигтэн загана барилгын траулеран, загана тушаан абалгын тамардаг баазынналуба дээрэшье зүжэг наадажа харуулдаг юм.

Һүүлэй үедэ Сахалинай областиин арадай бүхы арбан театрай репертуарта совет ба классическа репертуарай зүжэгүүд нэмээ юм. Харин Хойто зүгэй Оха хотодохи үхибүүдэй библиотекын дэргэдэ номой театр байгуулагданхай. Эдир уншагшад өөһэдөө тус коллективэй актернууд юм. Классическа онтохонуудай үндэһөөр тэдэнэр түрүүшын зүжэг наяхан табина.

Ю. ШАШКОВ,
ТАСС-ай корр.

Южно-Сахалинск.

СИНЕГОРИИН НОМДО ДУРАТАЙШУУЛ

Колымска ГЭС-эй барилгашадай ажаһуудаг Синегори оронои зүүн-хойто зүгтэхи эгээл олон уншагшадтай һуурин тосхон гэжэ нэрлэгдэхэл ёһоороо нэрлэгдэдэг.

Үнгэрһэн жэлдэ нютагай хүн зон поселогой библиотекэдэ 100 мянга шахуу дахин хандаһан байна. Багахан нүүдэл библиотекэтэй хүдэлмэришэнэй хамтын байрануудта уншаһан номоо иэлгэжэ болохо. Тосхоной багашуулда зорюулагдажа, үхибүүдэй саадуудта номой туламтанууд байгуулагданхай. Бүри һаяхан Синегоридо үхибүүдэй библиотекын филиал нээгдээ.

Һүүлэй үедэ библиотекын жасада уран һайханай 6 мянган боти ном нэмээгдэһэн байна. Магаданай комсомолшууд областиин уран зохёолшод болон номдо дуратайшуултай хамта тэдэниие суглууһан байгаа.

Хойто зүгэй хүн зон номой шэнэ байшанда дуратайгаар ябадаг. Тэндэ нээгдэһэн номдо дуратайшуулай клубта уншаһан номууд тухайдаа һанал бодолоо андалдаха, дуратай поэдүүдэйнгээ шүлэгүүдые шагнаха, мүн өөһэдынгөө зохёолнуудые уншаха аргатай юм.

Магадан.

ЗАНШАЛТА УУЛЗАЛГАНУУД

Эдэ үдэрнүүдтэ районой партийна, совет, профсоюзай организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалшадтай уулзажа, олон туһатай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Уулзалганууд дээрэ ажахынуудай болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд хүн зоной урда тоосодог юм. Бэшүүр, Хасуурта, Аалан, бусад тосхонуудта иимэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө.

Хасууртада болоһон уулзалгада КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев, Буряадай арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Г. П. Новолодский гэгшэд хабаадалсаа.

Ж. БАДМАЕВ.

Хүдөө бэшэгшэ А. Шулуновой буулгаһан зураг дээрэ Галина Илларионовна Думновае харанат. Энэ нүхэр 27 жэлэй туршада Улаан-Үдын районой Тарбагатай тосхоной поликлиникэдэ лаборантаар хүдэлнэ. Ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаг мэргэжэлтэ нютагайнгаа хүн зоной дунда хүндэтэй болонхой. Тэрэ үнэтэ бэлэгүүдээр оло дахин урмашуулагдаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. И. Думнова.

...уг туһань имагтал поли... алирэн тодордог.

Үзэл сурталайнгаа үнэн байһанда этигэлгэ, ле... нартлар толгойлогдог арадай хэрэгые хам... хододоо бэлэн байл... пролетарска, социалис интернационализмын гол ...ые хэлэбришэгүйгөөр ...үүлхэ, мүн социализм ...империализмын хооронд болоjо байгаа ангиин ...дэ өөрынгөө ээлдэг ...ие тодоор ойлгон мэ... гэшэ научна үзэл сурталай политическэ талын ...шухала зүйлнүүдынь.

Научна үзэл сурталай политическэ, мүн экономическэ ...бодолнууд имагтал марксистско-ленинскэ һургаал ...үедэ бүрилдэдэг ..., харин общественн ... бүхы ажабайдалһаа, хүнэй өөрынь дүн дүршэлөө дулдыдан бии болоно юм. Харин энэнь ехэ ... үйлэ хэрэг мүн. Юундэ гэхэдэ, заримдаа хүнүүд ... юумые ондо ондоогоор ойлгодог, сэгнэдэг байна юм. Мүнөө ажалшадай ... байдал улам һайжаржа байдаг. Энээнһээ дулдыжа, олонхи хүнүүд хубиин ... ниитын аша туһын харшагүй холбоотойе хамаараал ажаллан ажаһуухадаа, амжалта түйлагдана гэжэ улам һайнаар ойлгодог. Харин зарим хүнүүдэй сэдьхэл бодолой хүгжэлтэдэ анхарал багаар хандуулагдажа, үзэл сурталай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һулаар ябуулагдахада, тэдэнэй дунда зөөри зөөшөөр дашуурха, имагтал ехээр хэрэглэхэ, гансал өөрынгөө, бүлынгөө түлөө үнэн сэдьхэлээ оролдохо, хара амяа харашаха ябадалнууд үзэгдэдэг байна.

Иимэ ушар баримтануудай бии байхада, общественн үмэнэ тодорхой зорилгонууд табигдана. КПСС-эй XXV съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев иигэжэ тэмдэглээ һэн: «Бидэнэр совет арадай материальна байдал һайжаруулха хэрэгтэ ехэ юумэ туйлаабди. Энэ зорилгые бидэнэр саашадаашье шууд бэелүүлхэбди. Гэхэтэй хамта материальна арга боломжонуудай ехэ болохын хажуугаар хүнүүдэй сурталбодолой, зан заншалай болон соёлой хэмжээе саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байха шухала».

Совет хүн бүхэндэ эдэбхитэй научна үзэл, политическэ, экономическэ болон зан абариин болбосорол бүрилдүүлхэ тухай асуудалые парти мүнөө тон хурсаар табина. Энэ юунһээ болоноб гэхэдэ, манай социалис общественн хүгжэлтэ түгэс болоод, коммунис общество болоjо удаа дараагаар хүгжэхэдэнь, тэрэнэй бүхы гэшүүдынь хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар, ушар ёһо мэдэнгээр, зохёохы ёһоор, харюусалгатайгаар ажаллаха зэргэтэй. Зүгөөр али бүхы эрдэм мэдэсэгүйгөөр, юумые бодомжолхо болбосоролгүйгөөр, манай революционно теориие, мүн теори ба бодото байдалые холбогшо партийна политикые шудалангүйгөөр тиимээр ажаллахын аргагүй.

Марксизм-ленинизмын экономическа болон политическэ һургаалтай таһаршагүй холбоотой **диалектическэ ба түүхын материализм** бодото байдалые зүбөөр мэдэрхэ, хүнэй социальна эдэбхиин удха шанарые, үүргыень ойлгохо эгээл гүнзэгы теоретическэ үндэһэ һууринь болоно.

Философи хадаа ажал гэээшэ дэлхэйе хубилгагша агууехэ зохёохы хүсэн мүн гэжэ тодоруулна, түүхэдэ арад олониитын шиидхэхы үүргэ дүүргэдэгые, элдэб үзэгдэлнүүдэй хоорондоо холбоотойень, бэе бэеһээ дулдыдадагыень, ангигүй, коммунис общественн байгуулагдахын зайлашагүйень харуулна. Тиигэжэ марксистско-ленинскэ философи хадаа хүнүүдэй социальна эдэбхиеэ гаргаха шэглэлыень эли тодоор заана, түүхын хожом хойшодоо яажа хүгжэхые һонороор харуулна, хүдэлмэришэн ангиин үнэн зүб хэрэгэй хэзээдэшье илаха байһандань этигэл найдал түрүүлнэ. Харин энэнь шэнэ хүниие — коммунис түхэлэй хүниие хүмүүжүүлхэ, зан заншалай үндэһэн шухала асуудалнуудые шууд шиидхэхэ арга олгоно.

* * *

Научна марксистско-ленинскэ үзэл — манай арадай зохёохы түүхэтэ ажалай хэлбэришэгүй сурталай үндэһэ һууринь мүн. Тэрэ хадаа ажабайдалда түгэс эдэбхитэйгээр хандаха, партиин политикые бодото дээрэнь бэелүүлхэ, ангиин дайсанай һүйдхэлтэ ябуулгада хатуу харюу үгэхэ, тиин ерээдүй тээшэ шуумайжа ябаа поездын эдэбхигүй хойрог «пассажирынь» байха бэшэ, харин тэрэ коммунис ерээдүйе эдэбхитэйгээр зохёон байгуулагшань байха арга совет хүн бүхэндэ олгоно.

В. СТОЛЯРОВ,
философиин эрдэмэй доктор.

Нютаг нютагай һонин

XXVI СЪЕЗДДЭ ЗОРЮУЛАГДАБА

В. И. Ленин тухай дуугаар РСФСР-эй арадай артист, партиин XXVI съездын делегат Дугаржаб Дашиевай авторска үдэшэ нээгдэбэ.

Д. Дашиевые манай республикын хүн бүхэн мэдэхэ гэхэдэ алдуугүй. Тэрэнэй прагуу һайхан хоолойгоор хүгшэн залуугүй хүн зон омогорхожо, гүйсэдхэлэн дуунуудаарнь зүрхэ сэдьхэлээ халяажа ябадаг гээшэ. Тиимэһээ дуушанай авторска үдэшэдэ дуу хүгжэмдэ дуратайшуул олоороо суглараба.

Оперо болон баледэй театрай оркестрэй хүгжэм доро Д. Дашиев «Я—коммунист» гэжэ дуу түрүүн сэдхэбэ. Патриотическа дуунуудаар тэрэнэй авторска үдэшэ нээһэниинь тон удхатай.

Концертын нэгэдэхи отделениин түгэсхэлдэ Д. Дашиев Л. Левченкэтэй «Отелло», «Елбэрэй хатан» гэһэн оперонуудһаа дуэдүүдые дуулаһан байна.

Тус үдэшын хоёрдохи отделени ганса буряад дуунуудта зорюулагдаба. Эндэ Б. Цырендашиевай, А. Андреевэй, Г. Дашпыловэй болон бусад композиторнуудай прагуу гоё дуунууд зэдэлжэ, харагшад альга ташаһан байна.

Манай корр.

ТОДОРХОЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Улаан-Үдэ хотодо харгын тэээ усал һэлгыхэ асуудал зүбшэн хэлэсэжэ тушаа түсэлэй зүблөөн зарлагдаба. Автотранспортна предприятинуудай, автомобильна ажахынуудай болон бусад олон эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд сугларжа, энэ шухала асуудалаар һанамжа хөөрэлдөөнөө гаргажа сэсэ. Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын гүрэнэй автоинспекциин начальник Э. Н. Скопинцев «Харгын дүрим сахиха талаар үнгэрһэн жэлэй дүнгүүд» гэжэ элидхэл хэжэ, саашанхи хүдэлмэриее эрхилхэдээ, ямар арганууд хэрэглэхэ тушаа онсо тоггоһон байна.

Удаань профсоюзуудай областной соведэй инспектор О. А. Кучук «Улаан-Үдэ хотодо харгын аюулгүй байдал хангаха талаар Бүхэсоюзна харалга тухай» гэһэн элидхэл хэжэ, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, профсоюзна организацинуудай түлөөлэгшэдэй урда табигдаһан зорилгонуудые тодорхойлбо. Харгыгаар ябаха дүрим сахиха, харгыда болодог усалта аварину[illegible] урдишалан зэргылхэ[illegible] эхэ талаар хэмжээнүүдые олоор абаха, холбоошдой дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шангадхаха тушаа тэрэ заһан байна. Энэ ушарта байгша оной сонсохгодһон харалгада амжалтануд түйлагдажа байһые тэрэ тэмдэглэбэ.

Эдэ хоёр элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд анхарагаар һанамжа дурадхалнуудые оруулаа. Хотын 3-дахи пассажирска автотранспортна предприятиин ахамад инженер Д. Б. Ляпский, городой коммунальна ажахын управлениин ахамад инженер В. Е. Нефедьев, гэр байрын коммунальна ажахын ахамад инженер Г. Т. Конюхов болон бусад харгыгаар ябалгые гуримшуулан наржуулха талаар табигдаһан зорилгонуудые һайшаан дэмжэһэн, Бүхэсоюзна харалгада һайн дүнгүүдые түйлахын тула үүсхэл, оролдолго гаргахыень суглараашадые уряалһан байна.

Н. СЕМЕНОВ.

Республика доторoo эгээл түрүүшын ювелир байһан хүм гээд үлүү һайрхалтагүйгөөр хэлэлтэй. Хоморшоогоо шухаг мэргэжэлые бусадта дамжуулаа, дүй дүршэлөө хубаалдаа наамин, нилээд ашатай түһэтай ха гэжэ ойлгоо һэм. Тиин гартаа дүйтэйнүүлые һургахаһаа гадна тусхай салон байгуулха гэжэ шиидээд. Эдэбхи үүсхэл гаргаа бэлэнб. Түрүүшын үеэр бүлэг хүдэлмэрилэгшэд хотын ажалшадай ажахуулгын хэрэгсэлмэжэ харагдаг байшанда хүдэлөөбди.

Нилээд удаан эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулһанай ашаар тусхай байшанда орожо, үүдэн дээрэнь «Ювелирэй салон» гэһэн хэбтэ сохигдоһон гаршаг үзэгдэ гээшэбди. Коллективаймнай гэшүүд шэнэ байрада оронгоо урма баяртайнууд. Энэмнайшье ойлгосотой ааб даа. Һаруул ууҗам байра соо хүдэлхэдэ, бэедэшье амар. Техническэ хэрэгсэлнүүдээ табиха аммараа таһалгатай болонхойбди. Дээдэ гарай мэргэжэлтэд А. В. Корытов, В. М. Михайлов, В. В. Домбровский, Н. П. Язенок, К. С. Балташкинов гэгшэд ямаршье хүнэй һаймаамаар үйлэ шүүдые бүтээдэг юм.

Алта, мүнгөөр эздэб углатэ хээтэй бүтээг, һиихэ, бэлиг хэжэ, хүн зоной захил дүүргэнэбди. Тинхэдээ заатагүй захилшадай һанаанда таарама, һайн шанартай бүтээлнүүдые хэхэ гэжэ оролдонобди. Мүнөө үеын моодын эрилтэдэ таарама зүүдхэлнүүд сооһоо мүнгөөр хэбтэ сохигдожо хэгдэһэн бэһэлиг, һиихэ, бугааг гэхэ мэтые нэрлэлтэй. Гэрлэхээе байһан хоёрто мүнгөөр хэгдэһэн зүүдхэлнүүд илангаа таарууу байһа. Шухалань гэхэдэ, ехэ үнэтэйшье бэшэ һаа, үзэмжэтэй һайханаар харагдадаг. Гадна алтан, мүнгэн хэрэгсэлнүүдые заһабарилан мүлижэ, анханайнь түхэл янзада оруулхада болоно.

Ажалаймнай гол эрилтэ гэхэдэ, уран наринаар ажалаха хэрэгтэйл даа. Захилнууд хоёр һарын туршада дүүргэгдэдэг юм. Уран гоё оутэлнүүдые хүүлэхэ дуратай хүн бүхэнние шэнэ нээгдэһэн салондоо урнинабди!

А. БЕЗНОСОВ,
салоной ахалагша мастер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ювелир В. М. Михайлов.
СУТУРИНАЙ фото.

САЛОНДОО УРИНАБДИ

АЗАТАЙШУУЛ ОЛОН

Үнгэрэгшэ жэлэй хоёрдохи хахадай туршада республикын ажалшад СССР-эй ДОСААФ-ай лотерейн билетүүдые олоор худалдажа абаһан юм. Тиин хахад жэлэй туршада дүн хамта 100.000 түхэригтэ лотерейн билетүүд наймаалагдаһан байгаа.

Декабриин 27-до Витебск хотодо лотерейн билетүүдэй тираж үнгэрэгдэһэн юм.

Манай республикын ажалшадай дундаһаа Мухар-Шэбэрэй райондо ажаһуудаг П. Г. Максимов 15 мянган түхэригэй «Волга», Хяагта хотын авто-һургуулиин курсант В. П. Казаков 1800 түхэригэй «Днепр» гэһэн коляскатай мотоцикл шүүһэн байба. Мүн эдэнэрһээ гадна 13 магнитофон, 32 радиоприемник, бусад хэрэгсэлнүүд — фотоаппарадууд, велосипедүүд, часууд, спортивна костюмууд бии. Республикын ажалшад хамта дээрээ 49.500 түхэригэй шүүбэридэ хүртэһэн байна.

Мүнөө республика доторнай СССР-эй ДОСААФ-ай 1981 оной лотерейн билетүүд наймаалагдажа эхилбэ. Тэрэнэй тираж 1981 оной июлиин 4-дэ болохо юм.

Г. МАРТЫНЮК.

БАРИЛДААН

ҺАНАҺАНДА ХҮРЭБЭГҮЙ

Москвада болоһон XXII Олимпиин наадануудай жал үнгэржэ, дэлхэйн спортсменүүдэй эдлэжээтэ һаншрэй шэнэ шата эхилбэ гээшэ. Оронойнай бэлигтэй бэрхэ спортсменүүд эдэ наадануудта мүнөөнһөө бэлэдхэл хэжэ захалба. Энэншье ойлгосотой. Ушарынь юуб гэхэдэ, иимэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаха эрхэдэ хүртэхэ гэбэл эрхим амжалта туйлаха хэрэгтэй. Иимэ һаа улам хүшэр бэрхэшээлтэй болохо байна бшуу.

Манай республика дотор спортын гурбан зүйлдэ — бокс, барилдаан, һур харбалгада — гол анхарал хандуулагдадаг юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ Буряад ороной хүнгэн атлетикээр ехэ амжалта түйлажа, мэргэжэлтэдэй, тренернүүдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй ехэ анхарал татадаг болонхой. Хүнгэн атлетикээр ороной чемпионууд, СССР-эй Кубогта хүртэгшэд урган гараа. Энэнь республикымнай суглуулагдамал командын, нэн түрүүн «Трудовые резервы» бүлгэмэй тренернүүдэй, тусхайлбал, В. Д. Доманиной, Б. В. Миромановай эдэбхитэй һайнаар хүдэлжэ, бэлигтэй бэрхэ атледүүдые элирүүлэн, тэдэнэртэй эршэмтэйгээр һорилго бэлэдхэл хэжэ байһыень гэршэлэн харуулна.

...Энэ жэл манай республикын барилдаашадта халуун болоогүй байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, спортын хэдэн бүлгэмүүдэй Россиин болон Түбэй соведүүдэй түгэсхэлэй мүрысөөнүүд үнгэргэгдэбэ. Болзорынь студентүүдэй үбэлэй амаралтатай тудалдаһан байха юм. Гадна спортын хэдэн бүлгэмүүдэй залуу спортсменүүд хабаадуулагдаагүй. Худөө нютагуудһаа нэгэшье хүн ерээгүй. Тиихэдэ хүрэдэй спортын һургуулинуудай бэлигтэй бэрхэ эдиршүүлые хабаадуулаха болохо байгаа бэшэ гү?!

Һонирхолтой юумэниинь юуб гэхэдэ, республикын чемпионой шэнэ гуримаар үнгэргэгдөө. Минутын забсарлалтагайгаар барилдаашад 6 минута соо мүрысөөн байгаа. Энэнь гонгын ханхинамсаар эршэмтэйгээр барилдаха, бүхы дүрэ шадабараа харуулха арга олгоно. Тингэжэ барилдаанай хибэс дээрэхи тулалдаан улам эдэбхитэй шанга, һонирхолтой болоо гэжэ хэлэлтэй.

Эгээл хүнгэн, эгээл хүндэ шэгнүүрнүүдтэ 1—1 хүнэй хабаадаһан ушарта тренернүүд онсо анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Энэ мүрысөөн залуушуулай ургажа байһые элирхэйлэн харуулба. Эдэнэр дүршэл шадабаритай, бэлигтэй бэрхэ спортсменүүдһээ тунхарингүй, ана-мана барилдаһан байха юм. Эдир халаанай ургажа байһаниинь һайшаалтай.

Түгэсхэлэй мүрысөөнэй түрүүшын уулзалгада хүлеэгдээгүй ушар болобо. Багшанарай институдай студент спортын мастерта кандидат Жигжиг Лубсанов («Буревестник») Виктор Ринчиновтэй («Трудовые резервы») уулзахадаа, тээлмэрдэжэ байнгүй, эршэмтэйгээр доботолжо, 7:2 тоотойгоор шүүгээ. Тингэжэ тэрэ эрэшүүлэй дундаһаа республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртэбэ бшуу.

62 килограмм. Эндэ Мүнхэ болон Максим Цыдыповүүд уулзаба. «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Максим Цыдыпов һүүлэй үедэ бар хүсэтэй, арга дүрэтэй болоошье һаа, Мүнхэ Цыдыповтэ («Урожай») яаха аргагүй булигдаа.

Бусадшье шэгнүүрнүүдтэ Б. Будаев — С. Галсанов, К. Балдаев — Ц. Иванов гэгшэдэй хоорондо тэн тэрээ, тэнсүү шанга тулалдаан боложо, сугларагшадые һонирхуулаа. Эндэ дүршэл шадабаряар булюу барилдаашадынь оройдоол 1—2 очкогоор булижа гараһан байна. Һаяхан Тбилисидэ болоһон уласхоорондын мүрысөөндэ илагша Олег Алексеев 90 килограммай шэгнүүртэн сооһоо яаха аргагүй булюу байба. Багшанарай институдай студент спортын мастерта кандидат С. Пашинский бэрхэ барилдаашан боложо ябаһанаа харуулаа.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ А. Доржиев, Б. Гулгенов (хоюулаа «Трудовые резервы» бүлгэмһөө), В. Вострецов («Динамо») И. Гармаев («Трудовые резервы») гэгшэд илажа, Буряадай АССР-эй чемпионууд болобо.

Республикын чемпионат хадаа манай бэлигтэй бэрхэ спортсменүүд, эдэниие халажа абаха хүнүүдэй харалга болоно.

Һаяар үнгэргэгдэхэ мүрысөөнүүд эдэ бүхы асуудалнуудта харюу үгэнэ бэзэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилдаанай үе.
В. ПЛУТТЫН фото.

Спорт

ТОБШО ҺОНИН

△ «Труд» бүлгэмэй түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Новосибирск хотодо санаар эхилһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Энэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан манай республикын спортсменүүд — үнгэрэгшэ жэлдэ Алас-Дурна зүгэй зонын чемпион болоһон спортын мастер Валерий Мироманов 30 километрэй зайда урилдахадаа түрүүлһэн, 15 километрэй зайда хоёрдохи һуури эзэлһэн байна. «Электромашина» заводой физкультурын инструктор, спортын мастерта кандидат Вячеслав Романов гушан километрэй зайда гурбадахи һуури эзэлээ.

Мүрысөөндэ түрүүшын һуури эзэлһэн нютагаймнай хүбүүд Мироманов Романов хоёр Южно-Сахалинск хотодо үнгэргэгдэхэ РСФСР-эй арадуудай үбэлэй XII спартакиадада хабаадалсахаар мордобо. Энэ мүрысөөн февралиин тэн багһаа эхилхэ юм.

△ Хүнгэн атлетикээр Россиин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Москвада гурбан үдэрэй туршада боложо дүүрэбэ. Бүхэроссиин энэ мүрысөөндэ манай республикаһаа «Трудовые резервы» бүлгэмэй спортсменүүд хабаадаһан байгаа. Багшанарай институдай студент, мастерта кандидат Сергей Антонов 800 метрэй зайда урилдахадаа, бронзо медальда хүртэһэн байна. СССР-эй спортын мастер Ольга Рымарева 1500 метрэй зайда урилдахадаа, республикынгаа рекорд шэнэлбэ.

△ Эхэ оронойнай ниислэл — Москва хотын хүнгэн атледүүдэн бэеэ һоридог «Октябрь» гэжэ талмай дээрэ «Трудовые резервы» бүлгэмэй түбэй соведэй спортсменүүдэй дунда шалгалтын мүрысөөнүүд болобо. Байгша ондо түрүүшынхеэ үнгэргэгдэһэн энэ мүрысөөндэ хабаадаһан манай республикын спортсменүүд дүрбэн рекорд шэнэлбэ.

Уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова 1 метр 68 сантиметр үндэрые дабаһан, 13 метр 20 сантиметрэй тэмдэгтэ ядро түлхиһэн байба. Надеждын харуулһан эдэ хоёр амжалта манай республикын спортсменүүдэй урдань түйлаһан амжалтануудһаа һураггүй үлүү болоно.

Эдэ дүнгүүдынь үбэлэй байра соо түйлагдаһан шэнэ амжалта болоно.

Б. МИРОМАНОВ.

шанга, харюусалга ехэтэй байхаар хүлеэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, бэлигтэй бэрхэ барилдаашаднай ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаха юм. Март һарын эхеэр Монголой ниислэл — Улаан-Баатар хотодохи «Интернационал» гэжэ уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадаха. «Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын заншалта мүрысөөн апрелиин эхеэр манайда үнгэргэгдэхэ. Апрель һарын хорёодоор Хабаровскда болохо Алас-Дурна зүгэй зонын нааданда хаба шадалаа туршаха юм. Тиин май һарын тэн багга дүрэ буляалдалгын барилдаагаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдэдэмнай болохо. Тэрээнһээ хойшо һара хүрэхэгүй сагай үнгэрэмсөөр республикымнай ниислэл хото СССР-эй чемпионадта хабаадаха гаһар хүсэтэйшүүлые угтан абаха байна.

Эдэ бүхы мүрысөөнүүдтэ барилдаашадайнгаа амжалта, илалта түйлахынь тула республикын спорткомитет, барилдаанай федераци болон Спортын мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ һургуулиин мүнөөнһөө оролдолго хэшээл гаргажа байһаниинь элитэ.

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө «Труд» бүлгэмэй Спортын байшан соо үнгэргэгдэһэн ээлжээтэ мүрысөөн эдэ бүхы асуудалнуудта харюу үгэхэ ёһотой байгаа гэжэ һанагдана. Зүгөөр тэрэ тодорхой харюу үгэжэ шадабагүй.

Нэн түрүүн хангалтагүй үсөөн барилдаашад (оройдоол 17 хүн) сугларһан байгаа. Энэ талаар хэдэн шалтагаан бии. Ресспорткомитет, барилдаанай федераци Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй календариие һайнаар бодом-

ТАСС · АПН · ХИЛЫН САНАҺАА

ПОРП-ын ЦК-гай ПЛЕНУМ

ВАРШАВА. ПОРП-ын ЦК-гай 8-дахи пленум эндэ болобо. Пленумдэ хабаадагшад «Профсоюзуудай ажал ябуулгын гуримуудые, социалис удха шэнжые бүридүүлгын талаар партиин шиидхэхэ зорилгонууд» гэһэн ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Т. Грабскиин хэһэн ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой элидхэлые сонособо.

Тэрэшэлэн ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой хүдэлмэри тухай ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь К. Барчиковскиин мэдээсэлые пленум мүн лэ соносоо.

Элидхэл тушаа дискуссида 25 хүн хабаадаба. «Профсоюзуудай ажал ябуулгын гуримуудые, социалис удха шэнжые бүридүүлгын талаар партиин шиидхэхэ зорилгонууд тухай» шиидхэбэри пленум баталаа.

ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын үялгануудһаа сүлөөлхэ тухай ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Ю. Пиньковскиин гуйлтые пленум анхаралдаа абаба.

ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн армиин генерал Войчех Ярузельскиие ПНР-эй Сеймэй ойрын сесси дээрэ дурадхаха гэжэ ПОРП-ын Центральна Комитет тоггоогоо.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь С. Каня пленум дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

ВСМ-эй МЭДҮҮЛГЭ

ХЕЛЬСИНКИ. Уласхоорондын шахардуу байдал, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал улам дэбэргэхэ политика Сагаан байшангай баримталан бэелүүлхэ һанаатай байһыень гэршэлһэн Америкын шэнэ захиргаанай түлөөлэгшэдэй мэдүүлгэнүүдтэй дашарамдуулан, ехээр һанаата боложо байһанаа Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет элирхэйлнэ.

Нейтронно бомбо бүтээхэ түсэбүүдээ дахин һэргээхэ һанаашалгатай США-гай обороны министр К. Уайнбергерэй мэдүүлгэ онсо түбэгшөөл үүсхэнэ. Вашингтоной түлөөлэгшэдэй бусад харата балмад, хардалга гүрдэлгэтэ мэдүүлгэнүүдтэйнь холбон харахада, Уайнбергерэй түсэбүүд бүри балмад зэрлиг байна, — гэжэ ВСМ-эй эндэ тунхаглаһан мэдүүлгэ дотор заагдана.

Хүсэнүүдэй тэнсүүрине хубилгаха гэһэн НАТО-гай һэдэлгэнүүдтэ эсэргүү хүсэлэлгээ бүри эдэбхитэй болгохыень, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулхын, зэбсэг хуряахын түлөө, ОСВ-2 тухай договор дары эсэслэн баталхын түлөө тэмсэл улам шангадхахыень үнэн сэхэ үзэл бодолтой бүхы хүнүүдые Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет уряалба. Хүниие олоор үгы хэхэ шэнэ түхэлэй зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо нейтронно бомбо, Баруун Европодо тараан тодхохо һанаашалга буруушаан эрид шууд тэмсэхэ шухала гэжэ ВСМ-эй мэдүүлгэ дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ.

Нейтронно бомбые хуули буса болгон соносхохо, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулха, хүниие олоор хюдаха бүхы түхэлэй зэбсэгүүдые хорихо гэжэ Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет уряална.

ДЭЛХЭЙН ОЛОНИИТЭ БУРУУШААНА

«Уласхоорондын мүрдэлгэ хюдалгада» Советскэ Союз «хамаарна» гэжэ худалаар гэмнэһэн США-гай шэнэ захиргаанай кампаниинь уласхоорондын байдалай мүнөөнэй түгшүүрилэн түлөө өөрынгөө зэмые бусадта тохохо һэдэлгэ — национальна бэеэ дааһан байдалай, дэлхэйн социальна дэбжэлтын түлөө хүдэлөөе дараха зорилготой империалис хараа бодолоо далдалха гэһэн Вашингтоной һэдэлгэ мүн гээд уласхоорондын, тэрэшэлэн американ олониитэ сэгнэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. «Советскэ Союз уласхоорондын мүрдэгшэд хюдагшадые һургана, зэбсэглэнэ, мүнгэн дэмжэлгэ үзүүлнэ гэһэн гүрэнэй секретарь Хейгэй гэмнэлгые баталжа шадахаар материалнууд Холбоото Штадуудта байхагүй» гэжэ американ тагнуулай материалнуудтай танил байдаг тушаалтад мэдэрнэ гээд «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ. «Эдэ гэмнэлгэнүүдые документнүүдээр лаблан багалыт гэжэ ЦРУ-гай, обороны министерствын тагнуулай управлениин, гүрэнэй департаментын алоан тушаалтадые гүйхада, иимэ юумэ хэжэ шадахагүйбди гээд мэдээсээ» гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ. Советскэ Союзай дэмжэдэг национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн ба бодото мүрдэлгэ хюдалгые илгаруулха шухала гэжэ тэрэнэй талаар правительственна бэшэ мэргэжэлтэд заана гэжэ «Нью-Йорк таймс» саашадаа бэшэнэ.

ЗАСАГ БАРИГША ПАРТИИН СЪЕЗД

ПАЛМА-де-МАЛЬОРКА. (Балеарска олтирогууд). Испаниин засаг барижа байгаа партиин — Демократическа центрэй союзай (СДЦ) II съезд эндэ болоод тараба. СДЦ-гэй 150 мянга шахуу гэшүүдые түлөөлһэн гурбан мянга шахуу делегадууд уласхоорондын ба дотоодын политическэ гол асуудалнуудаар партиин баримталдаг хараа бодолые зүбшэн хэлсэбэ.

Энэ парти гадаадын политикын талаар баруунай хараа шэглэл баримталдагаа лаблан баталаад, НАТО-да «юрэнхы далгүүртэ» ороход хүсэлэнтэй байһанаа элирхэйлээ. НАТО-тай оронойн гоо нэгэдээд байбал, эндэхи олтирогуудта гадаадын сэрэгэй баазанууд тоггоогдохо ёһогүй гэһэн заһабари СДЦ-гэй Канарска олтирогуудай провинциальна эмхиин делегадуудай дурадхалаар резолюци дотор оруулагдаба.

Съездын делегадууд партиин хүтэлбэрилхы органуудые — Гүйсэдхэхэ комитет ба Политическэ соведые һунгаа. Обороны министр байһан аад, А. Суаресай тушаалда халан ороһон А. Родригес Саагун СДЦ-гэй түрүүлэгшэ болобо. Партиин генеральна секретаряар Р. Кальво Ортега дахин һунгагдаа. А. Суарес СДЦ-гэй хүндэтэ түрүүлэгшээр һунгагдаба.

М. КАДДАФИИН МЭДҮҮЛГЭ

ТРИПОЛИ. Ливиин революциин хүтэлбэрилэгшэд М. Каддафи Ливиин студентнэрэй бүгэдэ ниитын холбооной съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Чадтахи хёмороонуудта Советскэ Союз хамаараа гэһэн баруунай номнолшодой худал хуурмаг шашалдаануудые эрид буруушааба. Чадтахи хёмороонной үеэр Советскэ Союз ямаршье туһаламжа Ливидэ үзүүлээгүй, зэбсэгээршье, самолёдуудаархшье туһалаагүй юм. Чадай хэрэгүүдтэ хамаараа гэжэ Советскэ Союзые гэмнэхэ һэдэлгэнүүд хадаа энэ нютагта «совет аюул» тохёолдоно гээд хардаха гэжэ империализмын ба расис этэгэдүүдэй эрмэлзэдэг байһые элишэлэн харуулна гэжэ М. Каддафи тусхайлан тэмдэглэбэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Горниստнууд, харюусагты!». 10.35 — «Карл Маркс. Молодые годы» — телевизионно уран һайханай фильм (2-дохи сери). 11.45 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — «Хэзээдэ түрүүшын зэргэдэ» — телевизионно баримтата фильм. 16.50 — «Ород хэлэн». 17.20 — «Хүхюун урилдаан».

Улаан-Үдэ. 18.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 18.20 — «Байгал» — программа. 18.45 — «Проект зүбшэн хэлсэнэбди» гэһэн циклһээ.

Москва. 19.00 — Бумбэгэтэй хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Швеци — СССР (2-дохи тайм). Хабаровскһаа дамжуулга. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Тбилиси хотын уран һайханай бүлгэмүүдэй коллективүүдэй концерт. 20.25 — «Олон гүмэнэй ленинскэ университет». 20.55 — «Карл Маркс. Молодые годы» — телевизионно уран һайханай фильм (3-дахи сери). 22.00 «Время». 22.35 — «Зохёохы ажалтанай хани харилсаан». «Саянай галханууд» — совет хүгжэмэй 2-дохи фестиваль. 23.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак» — ЦСКА. Забһартань — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

УНШАГТЫ ҺОНИРХОХОЛ БАЙХАТ

БРОНЗО ЗЭБСЭГТЭ ҮЕ САГАЙ ХИРУРГ

Украинын Наукануудай академиин Археологиин институдай эрдэмтэд Хойто Крымэйхи хүөөлүүлгэнүүдые малтажа шэнжэлхэдээ, манай ээрын урда тээхи XI зуун жэлдэ хэгдэһэн орёо нарин хирургическа операциин мүр сараае элирүүлһэн байгаа. Эртэ урда сагта ажаһуугшан хүнэй хохимой тархида үбшэнтэнэй амиды мэндэ байхада хэһэн операциин мүр сараа элеэр харагдана.

— Түрүүшын иимэ операцинууд үшөө шулуун зэбсэгтэ үе сагта хэгдэдэг байһан юм, — гэжэ түүхын эрдэмэй кандидат В. Корпусова хөөрэнэ. — Мэргэжэлтэдэй тоолодогоор ёһоор, тиихэдэ номо годлиин зэбые хэрэглэдэг байгаа. Харин энэ удаада бүри хорбигатай, бишыхан сахюур хюһуурай туһаламжаар операци хэгдээ гэжэ эрдэмтэд элирхэйлэн баталба.

Юундэ эртэ урда сагай хирург иимэ орёо нарин операци хэхые зүрхэсэн шиидэһэн байгаа гээшэб? Шэнжэлгэнүүдээр тоггоогдоһоной ёһоор, иргалһан хүнэйнь толгой саг үргэлжэ ехээр үбдэдэг болоһон байгаа ха. Хүнэй бэе махабадые һайнаар мэдэхэ иргашан толгойнь үбшэнгэйнь зүбөөр тодорхойлжо олоһон байгаа. Гэбэшье тэрэ гүйсэд амжалта түйлажа шадаагүй. Операци хүүлэһэнэйнгээ һүүлээр тэрэ хүн удаанаар болоогүй наһа бариһан байгаа гэжэ эрдэмтэд багсаамжална.

Игэжэ археологууд болон биологуудай оролдолгонуудаар бронзо зэбсэгтэ үе сагай медицинын түүхын хуудаһан уншагдаба бшуу.

ИТАТСИ — МОГОЙН ДАЙСАН

Ороной нэгэшье зоопарк соо иимэ амитан үгы юм. Зүгөөр байгаалида тэрээнтэй Сахалинда, Сусунайн голдо ушаржа болоно. Тэрэ бигахан бэетэй — норкоһоо томо бэшэ, боробтор үһэтэй, парпагар арһатай юм. Тэрэ итатси гэжэ нэрэтэй.

Байгаалида итатсиин хойноһоо олон жэлэй туршада адаглаһан Сахалинай зоолог Леонид Мартынович Бенько[вский] иигэжэ хөөрэнэ:

— Һолонгын түрэлэй бишыхан ан амитан 1844 он до түрүүшынхеэ бэшэгдэһэн байна. Гэбэшье мүнөө болотор тэрэ мэргэжэлтэдэйшье дунда тон багаар мэдээжэ юм. Хойдо хоригүй энэ амитан байгаалида үхэр хулганаанай эбсэшэгүй дайсан болоно.

Заахан итатси (тэрэнэй шэгнүүр 160-һаа 940 грамм болодог) мантин томо могойнуудһаашье айнгүй, эдэнэртэй тулалдахадаа, булижа гарадаг. Юрэдөө, могойн хорон итатсида аюултай бэшэ гээшэ.

Һаяхан итатси арал дээрэһээ самолёдоор Новосибирск абаашагдаба. СССР-эй Науканудай академиин Биологиин институдай зоологууд тэдэниие абаашахаа Сахалиндаа эрэһэн байгаа.

ЭРТЭ УРДА САГАЙ ҺҮМЭ

IX—X зуун жэлнүүдэй үе хабаатай мусульман шажатанай газар доорохи һүмэ Ма[хачкалада?] гышлагай хахад арал дээрэхи Тюб-Караган гэдэг губи хүү үндэр тэгшэ газарта олдобо.

Агы нүхэнэй һүмэ онсо өөрсэ дүрбэн бихана тулгатай оройтой юм. Эдэ тулгануудые шулуугаар түнхигдэн хэдэхэй. Һэеы гэрэй тооно[дол] лирхүү оройн тэрэнэй сон[ожо] болодог. Наранай гэрэл энэ гүүр ородог байгаа бшуу.

Эртэ урда сагай урашууд агы нүхэнэй хананууда һу[мэ] дэтэ олон бэшэгүүдые ор[хи]һон байна.

Энэ өөрсэ шухаг бариш[а] гүрэнэй харууһанда абта[ба].

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Буряадай АССР-эй ажалшадай 1981 оной социалис уялганууд. «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. ТАССай һүүлэй шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй XXVI съездын делегат. «Оюун бэлигэй оготоо соогуур» — Ч. Гомбоин статья. Ажалай дүй дүршэл яажа нэбтэрүүлэгдэнэб. «Миллион тэхэрюулхын түлөө» — Л. Цыбиковагай статья. «Бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Түрэл оро доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Үүрэй Солбондо түрүүшын ниидэлгэ» — ТАСС-ай материал. «Социалис оронуудта — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. АПН-эй политическэ шэнжэлэгшэ Г. Герасимовэй тэмдэглэлнүүд. «Үгэрсэ зурагууд» — АПН-эй материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Нютаг нютагай һонин.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-03334. заказ № 36. Индекс [illegible]